

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 27.

Fredagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts skrivelse nr 230, i anledning av en vid sist-förflutna lagtima riksdag beslutad lag,

dels ock Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 205, angående förstärkande av det ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner samt provisorisk lönerreglering för tjänstemän vid de ecklesiastika konsistorierna;

nr 218, angående anslag till sjökarteverket och till utförande av sjömätningar m. m.;

nr 229, angående emeritilön åt extra ordinarie prästmannen M. E. Fredelius;

nr 235, angående vissa anslag till lantmäteriväsendet m. m.;

nr 237, angående förbättring av den tekniska utrustningen vid vissa marinens matinrättningar;

nr 244, angående bidrag till restaurering av Varnhems klosterkyrka;

nr 245, angående höjda stipendier för elever vid folkskoleseminarier;

nr 247, med förslag till särskilt avlöningsvillkor för revisionssekreterare och visst tillägg till avlöningsvillkoren för hovrättsråd;

nr 248, med förslag till lag om ändrad lydelse av 10 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910;

nr 249, angående pension åt trädgårdsdrängen E. Lundblad;

nr 250, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918 innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län;

nr 251, angående anslag till svenska akademiens Nobelbibliotek;

nr 254, med förslag till ändrad lydelse av §§ 61 och 109 regeringsformen samt § 72 riksdagsordningen;

nr 255, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister;

nr 258, angående tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal inom den civila statsförvaltningen ävensom angående för-

stärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel;

nr 264, angående pensionsförbättring åt musiksergeanterna C. A. Sundén, J. A. Bergman, S. P. E. Elmér, C. E. R. Widén och P. T. Wallin;

nr 265, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.;

nr 266, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

nr 267, angående dyrtidstillägg för år 1920 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare;

nr 268, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor;

nr 269, angående utsträckning i särskilda fall av den i § 13 mom. 5 i gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor föreskrivna tidsfristen av två år för utförsel eller uppläggning på restitutionsupplag av tullrestitutionsgods;

nr 271, angående lönereglery för domänverkets personal;

nr 272, med förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid domänverket;

nr 273, angående ny stat för statens skogsförsöksanstalt;

nr 274, angående anslag till statens skogsskolor och skogshushållning i allmänhet m. m.;

nr 275, angående höjning av anslagen för tillsyn å enskilda skogar; samt

nr 279, angående beredande av kostnadsfri ledighet åt vissa extra ordinarie befattningshavare i tullverket.

Annäldes och godkändes

andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 81, till Konungen i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § andra stycket i lagen om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse;

första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 82, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till polisman för skada å kläder; samt

bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 86, till Konungen angående ändring i rubrikerna 1105 och 1106 i tulltaxan.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 344, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av herr Lovéns motion, nr 51, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande på landsbygden av goda sång- och musikprestationer med ringa eller ingen entréavgift, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Justerades protokollen för den 13, 14 och 15 innevarande månad.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 191, med förslag till kommunalskattelag.

Kungl. proposition med förslag till kommunalskattelag.

Herr Östberg: Herr greve och talman, mina herrar! Den kungl. propositionen nr 191, vars remitterande nu är i fråga, är, som herrarna samtliga ha kunnat se, en mycket diger lunta. Den har också så till vida i vårt politiska liv ju varit ödesdiger, som den, efter vad allmänt är känt, tjänstgjort som en slags sprängbomb för den förutvarande regeringen och såsom ett bildningsselement för åstadkommande av det nya statsråd, som nu sitter. Den nya skattepropositionen bygger på kombinationen av de motsatta principerna »intresse» och »förmåga». Jag hoppas, att dessa båda också ha varit vägledande i regeringsbildandet, så att det icke helt och hållet förfallit åt intresseprincipen.

Ser man nu på denna aktdigra proposition, som följts i dag av tre mycket stora betänkandeluntor, så måste man ju skänka sitt erkännande åt det gedigna arbete, som ligger där bakom, åt den formella skicklighet, varmed det hela är sammansatt. Det ligger utan tvivel mycket sakkunnigt, mycket intelligent arbete bakom de olika förslagen. Detta hindrar naturligtvis inte, att hela detta förslag dock i sin kombination måste anses såsom ett ganska nytt och fristående förslag — i förhållande till de utredningar, som under årens lopp ägt rum — och att man därför kan först och främst ifrågasätta, om denna nya kombination av system, som här föreligger — och på kombinationen av systemen beror dock nästan allt — verkligen har i sitt slutliga skick varit föremål för den granskning, som man ägt rätt att förutsätta och fordra.

Kommunalskattefrågan har man ju sökt lösa under många år. För min del var jag medlem av den kommitté, som redan 1897 tillsattes för att behandla denna fråga, och som år 1900 avgav sitt betänkande. Tiden har i många avseenden gått långt och hastigt fram sedan det årtiondet, och särskilt har det på beskattningssväsendets område försiggått en helt stor omvälvning.

Enligt den nu föreliggande propositionen skulle vi hugnas med en mångfald av skatter för den kommunala hushållningen: en progressiv skatt, en fastighetsskatt, en näringsskatt och slutligen en allmän inkomstskatt i kommunen. Om man kan säga, att det sköna trivs i många former, så kan man ju också nu säga, att kommunal-

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

skatten tycks komma att trivas i många former. Om alla ej äro så sköna och ej heller alla finna dem så tilltalande, så beror det ju på att de, som skola träffas av de nya skatterna, naturligtvis se dem med andra ögon än propositionens författare.

Vad först beträffar den särskilda form av skatt, som man här tagit upp såsom en *progressiv inkomstskatt* för den kommunala hushållningen, så må det ju erinras, att den i sin första upprinnelse här är ganska begränsad till en viss lägre procent på den beskattningsbara inkomsten, men denna skatt den skall upptagas icke allenast för den kommun, där den uppbäres, utan den skall delas upp på andra kommuner, och det är föreslaget, som herrarna se, att till utjämning av skattetrycket olika kommuner eller andra menigheter emellan skall det användas 25 % av grundbeloppet av den progressiva skatt, som de enskilda erlägga, och 90 % av det skattebelopp, som bolag, aktiebolag och med dem jämförliga bolag skulle erlägga. Man tager således upp en särskild skatt för att i första hand och oberoende av andra skatter åstadkomma skattetillgång i kommunerna och för att utjämna skattetrycket olika kommuner emellan. Det är nu en ny och efter min mening ganska underlig form. Denna form innebär naturligtvis också den frestelsen, att skjuta de andra formerna åt sidan sedan i framtiden. Ty om också, som sagt lagstiftningen nu begränsat den där skatteformens användning, är ju lagstiftningen alls ej oföränderlig allra minst i våra dar, och hänvisar man på en i nuvarande tider så populär form som den progressiva skatten har blivit, särskilt skatt på bolag, och säger, att den skall i *första rummet* användas till täckande av kommunens utgifter och även för att täcka andra kommuners utgifter — ja, då ligger naturligtvis frestelsen nära till hands att göra den så stor som möjligt. Då slippa ju kommunerna att i så hög grad anlita de övriga skatteformer, som närmare drabba de olika kommunalmedlemmarna. Sålunda är här efter min mening en mycket viktig faktor och en mycket farlig faktor. Den utsätter den kommunala hushållningen för frestelser från denna tillgång, och den utsätter lagstiftningen sedermera för frestelsen att öka denna tillgång. Nej, vill staten understödja de olika kommunerna så bör det efter min mening gå av vanliga statsmedel och efter de regler, som i varje fall prövas erforderliga för att understödja den kommunala verksamheten. Man bör icke på förhand ställa ett visst belopp till de olika kommunernas förfogande, varigenom dessa kommuner naturligtvis rubbas så mycket mera i sin känsla av att själva först böra söka åstadkomma det bästa möjliga ifråga om hushållningen och endast i andra hand lita till bidrag från staten.

Sedermera är en nyhet i denna proposition den s. k. *närings-skatten*. Det är nu en ganska omtvistad och en mycket krånglig skatt. Jag tror icke, att våra taxeringsmyndigheter i allmänhet skola kunna begripa och på ett något så när tillfredsställande sätt tillämpa dessa bestämmelser. Det har också föredragande departementschefen haft på känn, och han har försökt att avtrubba den invändningen med hänvisning till, att frågan om närings-skattens tillämpning skulle förekomma endast i de större kommunerna, där

man hade att tillgå taxeringsmyndigheter, som vore bättre rustade för uppgiften än på andra håll. Men, mina herrar, vi veta ju alla hur mycket industri och hur mycket näringar, som ligger i en del landsbygdssocknar. Jag behöver endast tänka på Stockholms omnejd och vilken stor industri, som ligger i Nacka socken. Det kommer utan tvivel att bli mycket vanskligt att få dessa invecklade bestämmelser tillämpade.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

För övrigt är denna näringsskatt ju byggd på den princip, som man särskilt skarpt velat betona i det nya kommunal-skatteförslaget, intresseprincipen. Man skulle för näringarne kraftigare än nu etablera denna princip liksom för fastigheterna. Man skall i avseende på dem ej fästa sig vid inkomsten enbart utan vid vederbörande intresse. De skola betala skatt, vare sig de ha inkomst eller ej. Så är det redan nu i fråga om fastigheterna. De få betala skatt vare sig de lämna avkastning eller ej. Näringarna skulle även de hädanefter uppskattas till ett kapitalvärde, som skulle åläggas skatt, vare sig det går illa eller bra.

Med avseende å det så skarpt framhållna intresset i kommunerna för fastigheter och näringar, som skulle göra dem mera än förut skattepliktiga kan jag ej underlåta att omtala en särskild liten tillämpning av intesseprincipen. Jag hade en bekant, som på grund av sin ställning måste ägna sig åt skattefrågor. Han var ungarl, och han omfattade med särskild förkärlek »skatt efter intresse», ty han sade: jag begagnar mig ej av folkskolorna, jag begagnar mig ej av kommunernas sjukvårdsanstalter och kommer ej heller, eftersom jag får statspension, att begagna mig av kommunernas fattigvårdsanstalter. Skall man nu skatta efter intresse, bör väl jag slippa undan en hel del kommunal-skatt. Det var den tillämpning han ville göra av intesseteorien. Det går naturligtvis ej att göra den tillämpningen, utan nu gör man den andra, nämligen att näringarna och fastigheterna skola ha så mycket särskilda intressen i kommunen, att de skola betala utom efter de stigande taxeringsvärdena för fastigheterna och utom för inkomst också för näringen såsom sådan. Det kan ju i vissa fall sägas att en näringsidkare har särskild fördel av vissa kommunala anordningar, men å andra sidan anse ju kommunerna det vara en fördel, att en industri slår sig ned inom deras gränser, på grund av vad den tillför kommunen i olika slags skatteprojekt, i rörelse och affärsverksamhet. För övrigt: all skatt skall ju till sist betalas av den inkomst, som finnes, utav den inkomst ett företag avkastar, den inkomst en person har. Har han ingen inkomst för att betala skatten, måste han naturligtvis gripa till att realisera sina kapitaltillgångar eller gå i konkurs, vilket är detsamma. Sålunda: om företaget eller fastigheten lämnar inkomst, så utgår skatten därav ock i förhållande därtill, men näringsskatten kommer naturligtvis att drabba särskilt hårt i de fall, där vederbörande företag icke lämnar någon inkomst.

Som en särskild tillämpning av näringsskatten kan jag ju erinra om ett litet särskilt fall, som kommer att inträffa enligt det nu föreliggande förslaget. Försäkringsbolag skola också under-

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

kastas näringsskatt till deras kommun, där de hava sitt säte ehuru man ej kan påstå att de orsaka kommunen något omak. I Stockholm finnes ett försäkringsbolag, som jag har äran tillhöra, vars huvudsakliga verksamhet ligger på landsorten, innevånarne i landsortens städer äro de huvudsakliga försäkringstagarne. Näringsskatten skulle i alla fall erläggas till Stockholms stad. Sådana saker komma naturligtvis att inträffa och verka ju litet underligt.

Vad sedan beträffar bolagsbeskattningen så är det ju en mycket omtyckt form av beskattning att beskatta bolag, och här vill man taga 90 % av deras progressiva skatt för att delas ut bland kommunerna. Om jag nu tänker mig ett aktiebolag, vars delägare äro bosatta i den kommun, där rörelsen drives, vilket ingalunda är så ovanligt, så blir den verksamhet, som drives under aktiebolags form, beskattad först till staten från bolaget, sedan till staten för den vinst, som bolaget delar ut till delägarne, så till kommunen för den vinst, som aktiebolaget lämnar, så till kommunen för den utdelning, som aktieägarna erhålla av samma vinst, så till kommunen för den fastighet, som bolaget har, och så slutligen till respektive kommuner genom den näringsskatt, som bolaget kan bli skyldigt att erlægga. Så nog blir det en ganska stark belastning av aktiebolagsinkomsten på det här sättet, om man jämför den med andra former av inkomst. Och man skulle ju tycka, att när aktiebolagen utgöra en sådan eftersökt mjölkko både för staten och kommunen, så borde de vara föremål för en särskild välvilja, en form, som man så kan krama ut och vill krama ut, men så är ingalunda fallet. Man söker tvärtom på alla håll väcka misstro, förstämning och ovilja mot särskilt aktiebolagen.

Nu säger man slutligen, att vi måste väl dock medgiva, att den nuvarande kommunalskatteförordningen medför åtskilliga oegentligheter, och att det bäst bevisas därav, att man hållit på så länge med att söka bot på dessa oegentligheter. Särskilt veta vi ju, att det finnes många kommuner, där löntagarna, som blivit beskattade efter sin inkomst på öret, blivit mycket betungade i förhållande till dem. som få skatta endast för sin fastighet eller eljest utan att deras inkomster till fullo uppskattas. Ja, det förekommer naturligtvis särskilt i mindre landskommuner, att en tjänsteman, vars taxering är fullt au niveau med vad han verkligen har, blir hårt betungad av den kommunala skatten, men detta beror även därpå, att taxeringsapparaterna icke ha fungerat tillförlitligt med avseende å alla skattskyldiga. Det har t. ex. icke varit en sådan uppskattning av fastigheters taxeringsvärden, som bort äga rum, icke heller en sådan uppskattning överhuvud av skattskyldiges inkomst, där man ej haft en bestämd uppgift såsom i avseende på ämbetsmannen från ett officiellt verk. Dessa båda saker inverka naturligtvis högst betydligt på förhållandet mellan löntagares skattskyldighet och andras. Nu är det naturligtvis i allmänhet ej lätt att riktigt tillämpa invecklade skattelagar samt att få till stånd den riktiga självdeklaration, som skulle fordras därför. Skattelagarna äro ofta nog i och för sig så tillkrånglade, att de lämna ganska mycket övrigt att önska i avseende å lätt tillämplighet.

Men jag vill nu fråga: tro herrarna verkligen, att tillämpningen av nu föreslagna bestämmelser ej komme att lämna rum för mycket svåra anmärkningar? Statsrådet har särskilt haft detta på känn i avseende å vissa skatteformer och tröstar därmed, att naturligtvis ingenting är fullkomligt här i världen. Man får söka sig fram så gott man kan. Ja, jag tror också det naturligtvis, men jag tror, att man i avseende å våra skattelagar i allmänhet har skattat väl mycket åt vad jag vill kalla teoretiska spetsfundigheter och mindre fäst sig vid de faktiska förhållandena och den lätta praktiska tillämpningen. Det är ej nog med att skattelagar söka vara så rättvisa och jämlika som möjligt, de måste också vara lätt tillämpliga och lätta att fatta, ty genom sin tillämpning kunna de bli stridande mot den princip, som ligger till grund för all beskattning jämlikhet och rättvisa. Jag behöver endast erinra om krigskonjunkturskattelagen, vars tillämpning varit förenad med stora svårigheter, och som därigenom åstadkommit de största orättvisor.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Man söker nu här särskilt hänvisa i avseende å det nya kommunalskattesystemet därtill, att lönetagares intressen ha blivit tillgodosedda, och man har särskilt vid det möte, som statstjänstemän här i Stockholm hade för att dryfta sina lönevillkor ansett sig böra framhålla för dem som en liten tröstegrund, att i de nya skattelagarna, där skulle en lättnad vänta dem. Och det är ju klart, att alla, som kunna få lättnad i skatter, tycka om sådant. Men denna lättnad kan naturligtvis ej vinnas på annat sätt än så, att andra, som få betala, måste betala mer. Intressena stå här mot varandra, men naturligtvis är det ingen, som missunnar de befarade lättnader, som kunna beredas de skattskyldiga.

Nu måste man naturligtvis i avseende å vårt beskattningssystem se det i det stora hela. Man kan ej blunda för, att staten också ställer sina krav på den skattskyldiges tillgångar likasom kommunen. Ja, förr i världen, när man oavlåtligt häcklade vårt skattesystem särskilt därför, att man hade så *litet* direkta skatter, så ville man från det håll, där man tyckte, att häcklandet gick för långt, hänvisa till kommunalskatternas tunga. Men från det radikala hållet slog man dövörat till för sådana erinringar. Nu har man emellertid även där upptäckt, att det direkta skatteväsendet spelar en mycket stor roll i den kommunala hushållningen, och naturligtvis gör det det.

Man måste då för sig uppställa frågan: huru skall dessa båda skattesystem, statens och kommunernas, balanseras mot varandra, så att ej den skattskyldige klämmas ihjäl mellan de två skatteköldarna, statens och kommunens. Och då framställer sig naturligtvis den frågan, om icke staten, i den mån man påkallar en mera direkt beskattning till kommunen, bör lätta något på sitt direkta skattetryck. Detta helt enkelt därför, att de indirekta skatterna, som dock måste finnas, de lämpa sig ej för kommunerna, utan de lämpa sig huvudsakligen för staten. Statsrådet har i föreliggande proposition undanskjutit frågan om upptagande av särskilda avgifter till kommunen, och det med rätta, ty det är alldeles klart, att dessa

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

avgifter ej kunna spela någon egentlig roll i den kommunala budgeten. Den enda indirekta skatt, som betyder något, är nöjesskatten för de större städerna, och den ha de ju redan.

Kommunerna måste således anlita de direkta skatterna i mycket hög grad såsom den kommunala hushållningen en gång utvecklat sig, men då kan väl den skattskyldige, som tryckes av de kommunala skatterna, vända sig till staten och säga: skulle inte staten kunna finna det lika praktiskt att taga litet mera indirekt skatt? Man hörde visserligen här i kammaren nyss under tulldebatten, att en talare här framhöll, att det vore omoraliskt att pålägga skatter, som icke kändes. Man skulle då lura folk att betala skatter utan att de visste om dem. Jag tror, att folk gärna vilja låta lura sig på det sättet, och någon större våda kan jag icke finna ligga däri. Det är något, som man särskilt tycker om, speciellt i Frankrike och Amerika, och jag tror icke att statslivet där är sämre än här och att det i allmänhet där är sämre på det ekonomiska området än här. Tvärt om, och efter som nu nationalekonomerna kommit till heders, kan man åberopa den store nationalekonomen Adam Smith, som just framhöll, att de indirekta skatterna vore att rekommendera, ty, som han sade, där sträcker sig varans njutning till skattens erläggande.

Sålunda, enligt mitt sätt att se saken, bör det ordnas så med vårt skattesystem, att staten söker mera utnyttja de indirekta skatteällor, som erbjuda sig. Och även om den välsignade svenska kaffetären, som man sätter ett så stort värde på, skulle beläggas med en högre skatt och icke med en så abnormt låg skatt, som nu utgår här i landet, så är det mera tryggt att gå fram den indirekta skattevägen.

Vidare är det naturligtvis så att om man vill lätta kommunernas skattebördor, det icke är rätt efter min mening att taga upp en ny progressiv skatt till det allmänna, för att dela ut till olika kommuner, utan man bör låta behövande kommuner såsom nu understödjas av allmänna statsmedel. Men det finns också en annan väg att gå, som kan vara rekommendabel, nämligen att se efter, huruvida de uppgifter, som åligga kommunen, verkligen fortfarande böra åläggas densamma i samma utsträckning som förut. Det är nämligen så, att under de enklare förhållanden, vari vi förut levde, staten ansåg det vara lämpligt att ålägga kommunerna att rent av fylla vissa rena statsuppgifter. Det är historiska förhållanden och jag syftar särskilt på skolväsendet. Det är icke för kommunens bästa som barnen uppfostras utan för hela samhällets bästa. Rättsskipningen är icke heller till för kommunen, utan för hela samhället. Dessa båda uppgifter hava visserligen staten nu tagit del i, men kommunerna borde kunna helt och hållet befrias från dessa, så mycket hellre som dessa statsuppgifter, då de påläggas enskilda och små kommuner naturligtvis drabba dem mycket hårt och ojämnt. Skulle man på det sättet hjälpa kommunerna från vissa betydande utgifter, så vore det naturligtvis att underlätta den kommunala hushållningen i hög grad.

Man säger visserligen, att man varit van vid en tilläggsinkomstskatt, och då gör det icke något att taga ut en särskild progressiv-

skatt nu för kommunala ändamål. Ja men, mina herrar, det är väl icke någon fördel att lägga på en hel rad skatter, som göra folk yra i mössan. Och naturligtvis medföra alla dessa direkta skatter dessutom, att man måste vädja till den enskilde att riktigt uppgiva sina inkomster. Men ju högre skatterna bliva, dess större intresse kommer den enskilde att få att söka bedöma sin ställning på ett för skatteskriven mindre frestande sätt. Sedan måste man komma efter med stadganden, som skola skärpa deklarationstvänet, och då är man inne på rafistulering i den enskildes hushållning, som gör saken ändå mera förhatlig. Och när den enskilde finner, att det blir ganska ojämn skattebetalning än på den ena sidan och än på den andra bland hans bekanta, finner han det hela obilligt, och då blir frestelsen att gå omkring hela saken för honom så mycket starkare. Komma då strafflagarna till med bötesbestämmelser, så hjälper det, enligt min mening, knappast upp saken.

Jag tror att den rättvisa och jämlikhet, som bör sökas i beskattningsvägen, den bör också sökas genom kombinerad av sådana former av direkt och indirekt beskattning, som gör skatten lätt att utgöra, den bör också sökas i sådana bestämmelser, som göra tillämpningen av lagarna enkel och lättfattlig, ty, om det är sant, vad som här nyss sades, då vi hade den stora debatten om riksbankens guldinlösningsrätt, att den frågan berörde alla, så är det i ännu högre grad sant, att skatterna beröra alla och att taxeringarna skola verkställas av myndigheter, som säkerligen hava mycket svårt att komma till rätta med dem.

Jag har icke här ingått på några detaljer i den föreliggande propositionen, men skulle man komma till detaljerna, så finns det naturligtvis fullt av erinringar att göra, särskilt mot näringsskattebestämmelserna och deras minutiösa avfattning, men här kan icke vara platsen att gå in på detta. Jag har velat göra dessa allmänna erinringar till den kraft och verkan det hava kan.

Herr Tjällgren: Herr greve och talman, mina herrar! Jag anhåller att med några få ord få framföra en del synpunkter beträffande de verkningar, det föreliggande förslaget till kommunal-skattelag, enligt min mening, säkerligen skulle komma att medföra, om detsamma utan ändringar bleve av riksdagen antaget och sålunda upphöjt till lag.

Att nu gällande förordning om kommunalbeskattning icke verkar rättvist torde av alla erkännas och av ingen bestridas. På grund härav torde man ock inom alla partier och samhällsklasser vara tämligen enig om, att en omändring av ifrågavarande förordning snarast möjligt bör komma till stånd. Däremot har ännu icke, såvitt mig är bekant, från något håll framkommit eller angivits några riktlinjer för en ny sådan förordning, om vilket det skulle kunna sägas, att den komme att verka *fullt* rättvist för samhällets olika klasser och yrkesgrupper.

I den föreliggande kungl. propositionen angivas tvenne grunder för den kommunala beskattningen, nämligen skatt efter *förmåga* och

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

skatt efter *intresse*. Mot den förra principen, nämligen skatt efter *förmåga*, torde varken sakliga eller principiella skäl kunna anföras. Däremot torde mot intresseskatteprincipen befogade anmärkningar kunna göras. Ty intresset måste väl i *stort sett* och särskilt i ett förhållande vara tämligen likartat för alla yrkesgrupper och samhällsmedborgare, nämligen däruti, att de institutioner och anordningar, som genom kommunalskatterna skola uppehållas, anordnas på bästa möjliga sätt, så att de komma att väl fylla sin uppgift. Då man från visst håll vill göra gällande, att en person, som ofta flyttar från en ort till en annan, skulle ha ett *mindre* intresse av att uppbygga och underhålla de kommunala anordningarna än en person, som vistas i en kommun en längre tid, så kan, enligt min mening, med skäl ifrågasättas, huruvida detta betraktelsesätt ändå är så alldeles riktigt. Ty antingen en person vistas längre eller kortare tid inom en kommun, tar han väl emellertid, under den tid han där är bosatt, kommunens institutioner i anspråk, alltefter vad hans familjeförhållanden och övriga omständigheter giva anledning till. Det föreliggande lagförslaget går ut på, att fastighetsägare och näringsidkare ha större skyldighet att underhålla de kommunala anordningarna än andra inkomsttagare. Och allenast innehav av fast egendom och bedrivande av näring skulle utan hänsyn till skatteförmågan medföra extra skattskyldighet. Om jag skulle tillåtas göra en jämförelse mellan en skuldsatt fastighetsägare och en person med utlånt kapital, som *icke* är fastighetsägare, faller orimligheten av nämnda bestämmelse genast i ögonen. Vidare vill jag också påpeka det enligt min mening ytterst orättvisa förhållandet, att till exempel en ordinarie statstjänsteman med årlig lön under hela sin tjänstetid och med garanterad pension efter tjänstetidens slut, skulle vara fri från intresseskatt, då däremot en hantverkare eller jordbrukare skulle anses vara mera intressebunden vid det samhälle där han bor och på den grund skyldig erlägga intresseskatt.

Enligt lagförslagets 8 § skall fastighets taxeringsvärde alltefter omständigheterna uppdelas i jordbruksvärde, skogsvärde och annat värde. Vidare skall enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 222 med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet, fastighetsskatt utgöras för jordbruksvärde med 6 % och för skogsvärde med 3 % av taxeringsvärdet, oavsett om inkomst föreligger eller icke. Bestämmelsen om lägre reparationstal för skogsvärde, d. v. s. den växande skogen, än för jordbruksvärde är ju tillkommen i skogsvärdsintresse och måste därför från *den* synpunkten sett hälsas med tillfredsställelse. Fråga är emellertid, huruvida icke genom denna bestämmelse, inom en del kommuner skatten skulle komma att i alltför hög grad drabba själva jordbruket, d. v. s. jordvärdet. Jag tänker då närmast på förhållandena i de norrländska länen. Där finnas nämligen, som alla veta, ett stort antal kommuner, ja, man torde kunna säga övervägande delen kommuner, inom vilka det för närvarande äsatta taxeringsvärdet till väsentlig del grundar sig på växande skog, eller med andra ord på sådant värde, som i det föreliggande lagförslaget benämnes för skogs-

värde. Jag har anledning antaga, att inom ett icke obetydligt antal av sådana kommuner uppgår skogsvärdet till $\frac{2}{3}$ à $\frac{3}{4}$ av hela taxeringsvärdet av fastighet. Det är ju uppenbart att i sådana fall kommer en så stor förskjutning av skattebördan från skogsvärdet till jordbruksvärdet att ske, att huru önskvärd den ifrågakvarande bestämelsen ur ren skogsvårdssynpunkt än må vara, man med hänsyn till påpekade skäl måste ställa sig något betänksam inför de följder, den kan komma att medföra.

Att, därest det föreliggande förslaget bleve i oförändrat skick upphöjt till lag, vilket jag för min ringa del vill på det livligaste hoppas att det *icke* gör, en verklig dubbelbeskattning av jordbruksnäringen skulle komma att ske, är ju så uppenbart, att det rentav torde vara överflödigt att åtminstone i detta sammanhang vidare orda därom.

På grund av vad jag sålunda anført, vågar jag, herr talman, uttala den förhoppningen, att de synpunkter, jag här sökt framföra, måtte av vederbörande utskott i åtminstone någon mån komma att beaktas.

Herr R u n e: Herr greve och talman, mina herrar! Det har redan förut påpekats, att det är en synnerligen stor och viktig fråga, som det här gäller att behandla. Den frågan har ju stått på dagordningen i många år, det veta vi alla, och den har varit föremål för så långvariga utredningar, att man nästan kan säga, att något sådant aldrig kommit någon fråga till del. Den berör ju också så intimt envar samhällsmedlem, att det icke är underligt, om den fångar intresset i synnerligen hög grad.

Emellertid måste det förefalla förvånande att utredningen av frågan under sådana förhållanden har bedrivits på så sätt som skett. I fråga om den långa tid den varit föremål för utredning, kan man icke anmärka annat än att tiden möjligen varit alltför lång, men i fråga om det sätt, på vilket förslaget utformats och det sätt, på vilket sedan myndigheter och allmänhet varit i tillfälle att uttala sig om förslaget, måste man rikta allvarliga anmärkningar. Det är ju i alla fall så, mina herrar, att, när man går att lösa en så viktig fråga som denna, det brukar vara så att, när ett förslag efter bestämda riktlinjer föreligger, myndigheter och intressesammanslutningar beredas möjlighet att yttra sig över förslaget. I detta fall, då det gäller det stora skatteförslag, som ju i princip skall lösa problemet att bereda svenska folket en rättvis kommunalbeskattning, har detta förslag icke varit föremål för granskning och yttrande vare sig från länsstyrelsers sida eller från kommunernas sida, ja, icke ens från kammarrättens sida. Ofta är det ju så, att de förslag, över vilka myndigheter höras, äro sådana, att särskilt de lokala myndigheterna kanske icke hava så mycket att anföra med anledning av ett förslag, men i detta fall får man väl säga, att det skulle hava varit all anledning att låta myndigheter och kommunala sammanslutningar få höras över för-

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

slaget. Jag vill i detta fall blott påpeka, att förslaget ju avser att i somliga kommuner skulle upptagas kommunalskatt, som skulle komma andra kommuner tillgodo. Det vore väl icke för mycket begärt, att Sveriges kommunala myndigheter finge yttra sig över ett sådant förslag. Nu har man sagt: det var märkvärdigt, att icke utredningen i denna sak är tillfredsställande, vi hava ju hållit på i 20 år med att reda upp denna fråga och här ha i alla fall hörts länsstyrelser och andra myndigheter över de Eiserman-von Wolckerska och Landénska förslaget. Jag vill endast i det fallet påpeka, att det är gott och väl att myndigheter, däribland även kammarrätten, hörts över dessa förslag, men det är icke dessa förslag, som sedan förelagts den svenska riksdagen till antagande. Det är väl icke mycket vunnet med att dessa myndigheter yttrat sig över ett annat förslag än det, som nu är i fråga. Jag vill då först visa, att det verkligen är så, att det icke är detta förslag, som myndigheterna förut yttrat sig om, och jag vill återropa vad departementschefen säger i propositionen på sidan 138. När han där talar om granskningen av de Eiserman-von Wolckerska och Landénska förslagen, så säger han, att »intetdera av förslagen är av beskaffenhet att böra i befintligt skick läggas till grund för författningsförslag i ämnet». Herrarna torde iakttaga, att han säger, att de icke voro ägnade att »läggas till grund för författningsförslag i ämnet». Sedan utarbetas inom finansdepartementet ett helt nytt förslag, och över detta hava inga myndigheter hörts, icke ens kammarrätten. Jag vill säga i sanningens intresse, att kammarrätten yttrat sig över den del av förslaget, som avser näringsskatten, men kammarrätten har avstyrkt denna beskattning med det motivet att under nuvarande förhållanden kammarrätten anser, att beskattningsmyndigheterna icke äro sådana, att de kunna behandla den skatten med tillräcklig säkerhet. Kammarrätten har hörts öfver denna detalj i förslaget men icke öfver de andra. Länsstyrelserna hava icke hörts och icke heller de kommunala myndigheterna. De parlamentariska inslag, som bruka användas, då det gäller förberedandet av stora statsförslag, stora, genomgripande förslag och stora frågor i allmänhet ha också i detta fall vid en viss tid varit anlidade. Vi veta ju, att i höstas sex ledamöter från olika partier i riksdagen tillkallades, men detta arbete ordnades väl så, antager jag, att förslaget föredrogs för dem och att de sedan efter att hava studerat förslagen fingo uttala sina åsikter och deltaga i överläggningarna om den ena eller andra punkten. Jag tror icke, att tiden medgav dem att vare sig tränga djupare in i förslagets detaljer eller att kunna utöva någon mera avsevärd inverkan på det förslag, som sedan framlagts.

Om jag efter dessa reflexioner öfver förslagets förberedande behandling skulle ytterligare något beröra dess innehåll, så vill jag först och främst fastslå, att man här i verkligheten gått mera än nödigt varit ifrån de förhållanden och skattesystem, som man förut haft. Man har på teoretisk väg sökt bygga upp ett förslag,

som är bra nog nytt efter våra förhållanden. Man har enligt min åsikt lagt för mycken vikt vid ett skattesystem, som man kallat skatt efter intresse. Nog förstår man, att, om det sitter en teoretiker eller någon professor i nationalekonomi eller i någon liknande vetenskap i sin kammare och söker konstruera upp rättvisa grunder för en beskattning, en kommunalbeskattning i synnerhet, det ligger rätt nära till hands, att han resonerar som så: »Vi skola lägga denna beskattning så, att var och en drabbas av skatten ungefär i förhållande till den nytta, som han har av kommunen eller samhället.» Jag för min del får säga, att jag tycker att det tilltalar också mig i princip, men hur är det, mina herrar, många gånger, då man skall tillämpa sådana lärda utläggningar och principer? Jo, det visar sig nog, att tillämpningen blir mycket svår. Jag tror nog, att det kommer att ställa sig så, om man skulle gå efter den principen, att man ej går i land med att reda ut, i vad mån den ene eller den andre skattskyldige har mera eller mindre nytta och fördel av samhällsmaskineriet.

Här har sagts, att fastighetsägare och näringsidkare helt naturligt skulle hava mera intresse av kommunens utveckling, vara mera bundna vid en viss kommun än andra och att de därför borde åläggas en relativt högre skattskyldighet. Ja, hur är det med detta, om man tänker sig saken i praktiken. Jag kan börja med att taga ett exempel från en stad. Det exemplet förefinnes i verkligheten. Jag tänker mig en fastighetsägare i en stad som måhända i sin fastighet har en butikslokal, som är uthyrd, och vidare bostadslägenheter och sitter och har en ganska god och säker inkomst därav. Sedan uppstår fråga om att i denna stad skall anläggas en större modern hamn med spåranordningar m. m. Det är icke alls några fantasier, som jag här talar om, det är verkliga fakta, ty jag vet, att ett sådant exempel förekommit. Då skulle dessa anordningar kräva en mycket stor ekonomisk uppoffring från kommunens sida. Kommunalskatten skulle ökas betydligt och naturligtvis skulle fastighetsägaren och näringsidkaren efter detta förslag bliva särskilt hårt betungade, ty de hade ju framför andra intresse av stadens utveckling, och därför skulle det vara lämpligt, att de drabbades av hårdare kommunalskatt än övriga. Kanske det i detta fall, mina herrar, i verkligheten kommer att utveckla sig på så sätt, att handel och rörelse i den staden förskjutes till de trakter, som gränsa till den nya hamnanläggningen. Den fastighetsägare, som förut hade en bra inkomst av hyra för sin butik och sina lägenheter kanhända fick sin inkomst av fastigheten högst betydligt minskad. Jag undrar, om det kan sägas, att han bör skatta proportionsvis mera än andra, därför att han har särskilt intresse av denna åtgärd eller av den utveckling, som har ägt rum i den staden? Nu kanske någon säger: »Ja, men en utveckling föranleder, att det blir ökad folkmängd, fastighetsvärdena stiga och det är alltid en fördel för fastighetsägarna.» Jag ber då få svara, att det också kan tänkas, att utveck-

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

lingen i en kommun går i den riktningen att till exempel en stor industri måste stoppa. Det kan gå så att det visar sig att staden eller kommunen går tillbaka. Hur ställer sig det då för fastighetsägaren? Jo, det kan hända, att det blir synnerligen gott om bostäder och att hyrorna falla. Fastighetsägaren skall likväl betala mera än andra, ty han har större intresse av den kommunala utvecklingen av samhället.

Jag skall nu taga ett exempel från landet, och jag vet, att även det fall jag nu kommer att beskriva har ägt rum i verkligheten. Jag tänker mig en stor lantkommun, där det uppstår fråga om att teckna aktier i en järnväg, som skulle tillföra en del av socknen, den ena kanten, mycket stor nytta. Den andra kanten, som ligger kanske en eller ett par mil därifrån har redan tillgång till järnvägsförbindelser. Det är ju naturligt, att även den förra delen av kommunen bör hava möjlighet att få kommunikationer. Det är ju ett livsvillkor för den, och kommunen måste naturligtvis teckna. Jag säger ingenting om att alla få deltaga i kommunen och hjälpa till att betala kostnaden. Det är klart, att icke de som bo längst bort och som förut hava järnvägsförbindelser få säga, att det icke angår dem, utan solidariteten måste naturligtvis vara så pass stor, att man får se till det allmänna bästa inom kommunen. Men vad jag reagerar emot i mycket hög grad är, att personer, som bo i den avsides belägna delen av kommunen skola få betala relativt större del av kommunens skatter än andra skattedragare, som hava lika stora inkomster som de. Jag reagerar emot det resonemanget, att alla fastighetsägare bara därför att de äro fastighetsägare i kommunen, hava större intresse av kommunens utveckling och därför skola deltaga i utgifterna mera än de annars rimligen skulle.

Jag tänker mig vidare en näringsidkare, t. ex. en handlande i en stad med butik i eget hus. Han skall, därför att han har mera intresse av kommunens utveckling, betala proportionsvis högre skatt. Då inträffar ett fall, motsvarande det som jag nyss nämnde. Man bygger en ny hamn, och stadens centrum förskjuter sig högst betydligt. Handlandens rörelse blir lidande härigenom, och andra handlande uppträda i den del av staden, dit affärslivet har dragit sig. Det får han naturligtvis finna sig uti, men kan någon människa förstå, varför det är rättvist, att denne handlande skall betala proportionsvis högre skatt för sin inkomst än vilken som helst annan samhällsmedlem för sin?

Jag tror efter att hava tagit saken i övervägande, att denna teori om att man skall lägga den kommunala beskattningen efter intresse, icke är hållbar i det praktiska livet. Det är nog mycket vackert och trevligt för en teoretiker att sitta i sin kammare och skissera upp, huru utmärkt det skall bliva, men när det kommer ut i praktiken, tror jag att det skall visa sig, att principen icke är möjlig att tillämpa.

Om jag sedan helt kort skulle säga några ord om förslagets realiteter, så ber jag att först få uttala, att jag icke kan se att

den beskattning av fastigheter, som förslaget innehåller, är riktig eller rättvis. Det är nog ingen som förnekar ens bland fastighetsägarna själva, att på senare tider, de senare åren, omständigheterna hava fogat det så, att fastighetsägarna ofta hava kommit jämförelsevis lättare undan beskattningen än andra. Detta har kanske i viss mån berott på vad som omnämndes av den förste ärade talaren här, nämligen att taxeringsmyndigheterna många gånger hava ytterligt svårt att rättvist taxera en inkomst av fast egendom. Men det har naturligtvis också berott på konjunkturerna. Nu är jag övertygad om och jag vill i detta fall vitsorda, att alla fastighetsägare, som jag har talat med, både här i riksdagen och ute i landet, hava medgivit detta och sagt, att naturligtvis begära de i fråga om skattskyldigheten ingen undantagsställning. De äro beredda på och finna sig uti att bliva beskattade på sätt som alla andra skattedragande. Men det ser nästan ut — jag kan åtminstone knappast värja mig för den tanken — att den omständigheten, att fastighetsägarna kanske hava varit väl lindrigt beskattade under de senare åren i förhållande till sin ekonomiska ställning, nästan tyckes hava föranlett vederbörande att tänka, att därför är det icke oriktigt, om vi kanske nu taga till hellre något för mycket än något för litet, så att man är säker på att de bliva tillräckligt beskattade. Jag vill för min del reagera mot ett sådant betraktelsesätt. Här gå vi nu att stifta en ny skattelag, och det är väl meningen, att vi då icke skola tänka på vare sig att denna skattelag kanske i tillämpningen blir sådan, att det skulle kunna tänkas, att en fastighetsägare skulle kunna bliva lindrigt taxerad, och ej heller tänka på att fastighetsägarna hava varit lågt taxerade förut och att det därför kan vara rimligt, att de bliva litet för hårt taxerade nu. Nej, det synes mig riktigt, att vi här försöka att vara så rättvisa vi kunna. Vi fränse alla förhållanden, som hava varit. Vi försöka att lägga beskattningen fullt rättvist, och vi göra det under den förutsättningen, att även taxeringsmyndigheterna skola tillämpa lagen så, att den i praktiken kommer att verka rättvist.

Om man går ut ifrån det antagandet, tycker jag, att det är orimligt att helt enkelt fastslå, att en fastighetsägare skall betala skatt efter en inkomst, som faktiskt överstiger den han verkligen haft. Det är ju icke meningen, att de skola skatta blott för ett minimum av 6 resp. 4 $\frac{1}{2}$ % av fastighetsvärdet, utan det är också meningen, att de dessutom skola skatta för den *verkliga* inkomst de haft. Det blir i detta fall en fullt klar och tydlig dubbelbeskattning. Man har ju sett i vissa fall, att dubbelbeskattning har varit nödvändig, t. ex. i fråga om den kommunala beskattningen av aktier, som ju i viss mån är en dubbelbeskattning. Man har sett, att man icke alltid kan undvika dubbelbeskattning, men i detta fall vågar jag påstå, att det icke finnes den ringaste anledning att införa en sådan. Redan den omständigheten, att en fastighetsägare alltid skall antagas hava en inkomst, beträffande jordbruksfastighet av 6 % och beträffande annan fastighet av 4 $\frac{1}{2}$ %, även om han

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

i verkligheten icke på långt när haft denna inkomst, tycker jag visar, att man i detta fall har beskattat fastigheterna tillräckligt hårt. Denna form av beskattning beror nog icke därpå, att man vill begå en orättvisa mot fastighetsägarna, utan minimiprincipen, om jag får kalla den så, tillämpas naturligtvis av praktiska skäl. Det är nödvändigt framför allt för en landskommun, att veta, vad den har att bygga sin beskattning på, och det är nödvändigt, att antalet skattekrönor icke alltför mycket växla från ena året till det andra. Det är sålunda praktiska skäl för att man i detta fall sätter ett minimum. Men detta tycker jag är en ytterligare anledning till att man icke går med öppna ögon att ytterligare pålägga en beskattning som faktiskt blir och verkar som en orättvis dubbelbeskattning.

Sedan finns det en annan tillämpning av intresseprincipen i beskattningen, som är utformad och ingår i det kungl förslaget, nämligen näringskatten. Här har ju redan den förste talaren påpekat huru besvärlig och krånglig den skatteformen i tillämpningen kommer att bli. Jag skall i det avseendet tillåta mig att uttala, att all lagstiftning bör sträva efter enkelhet och klarhet, och jag vill betona, att detta i synnerhet bör iakttagas i fråga om skattelagstiftningen, som så intimt berör alla samhällets medlemmar. Det är nu beträffande näringskatten så, att den för en riktig tillämpning förutsätter mycket skickliga bokförare och mycket skickliga matematici. Att det i finansdepartementet vid utformningen av detta skatteförslag har funnits mycket skickliga matematici, därom kan var och en övertyga sig, som läser förslaget, och det vore att hoppas, att det ute i landet, när det komme till tillämpning, skulle finnas lika skickliga matematici. Då skulle man kunna låta åtminstone de formella betänkligheterna mot denna näringskattelagstiftning falla.

Hur beskattas nu näringsidkarna efter Kungl. Ma:ts förslag, om jag tänker på realiteterna? Jo, de beskattas först genom en ordentlig fastighetsbeskattning. Den är, som jag redan sagt, ganska bra tilltagen. Sedan skola de skatta efter den verkliga inkomsten, nämligen enligt den kommunala inkomstkatten. Så skola de betala en näringskatt. Jag vill påpeka, i fråga om den kommunala inkomstkatten, att den i viss mån verkar progressivt redan genom de avdrag, som äro beviljade, så att faktiskt införes där mera progressivitet än det hittills har varit. Enligt det nya förslaget skola de emellertid också drabbas av progressiv beskattning, som man icke hittills har haft.

Jag vill nu verkligen icke, att herrarna skola tro, att jag i princip är motståndare till progressiv beskattning, jag anser den tvärtom helt naturlig, och jag har aldrig kunnat begripa annat än att det är nödvändigt att i fråga om kommunalbeskattningen också tillgripa det progressiva skattesystemet. Men det finns väl ändå någon gräns på den progressiva beskattningen och på de skatter, som man bör pålägga näringsidkarna. Jag vill säga herrarna, att

det finnes ju många näringsidkare, som tjänat mycket pengar på senare tid, men jag är icke fullt lika övertygad om att dessa personer i fortsättningen skola komma att få det ekonomiskt lika bra, och det är ju i alla fall för framtiden, som vi nu gå att lagstifta.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

Sedan jag gjort dessa anmärkningar och på detta sätt tillkännagivit, att jag tycker att denna näringsskatt verkligen är en sak, som man icke på några villkor kan vara med på, åtminstone icke utan mycket grundligare utredningar än de som här förekommit, vill jag framkasta det spörsmålet: är det då alldeles nödvändigt att anlita denna näringsskatt för att nå det mål, som man vill nå, nämligen att låta de mindre bärkraftiga få lättnad och de mera bärkraftiga få en tyngre del av skattebördan inom kommunerna? Jag har för att söka få en idé om näringsskattens betydelse förskaffat mig en approximativ beräkning över hur näringsskatten skulle verka i de kommuner, inom vilka provtaxering företagits. Därvid har det befunnits, att i dessa kommuner näringsskattens procentuella andel av hela det skattebelopp som tages i anspråk för täckande av kommunernas eget skattebehov — med bortseende från en kommun, där ingen näringsskatt alls kommer i fråga — utgör lägst 0,1 % i en kommun, 0,2 % i tre kommuner, 0,4 % i en kommun, och högst 10,6 % i en kommun. Den procentuella andelen av kommunens hela skattebehov överstiger 8 % i sex av de undersökta tjugutre kommunerna och understiger 1 % i nio kommuner. Den varierar mellan 2,4 och 4 % i sex kommuner samt är resp. 4,9 och 5,4 % i de återstående två kommunerna. Detta betyder alltså, att om man i den kommun, där näringsskatten var procentuellt högst eller omkring 10 %, skulle stryka densamma, så finge kommunalskatten per skattekrona där höjas med 10 %, d. v. s. om kommunalskatten utginge med 8 kronor per skattekrona, skulle den därefter bliva 8 kronor 80 öre. Jag frågar herrarna, om detta är en så stor förskjutning, att det anses, att denna näringsskatt skulle vara nödvändig? Detta var ju i kommunen med den högsta näringsskatten. Tänk hur det är i de kommuner, där näringsskatten understiger 1 % eller är omkring 1 %. Där skulle skatten höjas per bevillningskrona med 1 %. Detta är approximativa siffror alltsammans, men ungefär så kommer det att ställa sig. För övrigt framgår av denna utredning, att i de ojämförligt flesta kommunerna, och särskilt i de allra flesta landskommuner, näringsskattens vara eller icke vara betyder praktiskt taget nära nog ingenting. Detta hindrar ju icke, att skatten för de särskilda näringsidkarna kan bliva rätt så kännbar. Vidare bör bemärkas, att de kommuner, i vilka näringsskatten har någon nämnvärd betydelse, just äro sådana, som hava den största skattekraften, och för vilka den ifrågasatta skatten således är minst nödvändig. I alla mera fattiga kommuner förekommer ingen nämnvärd näringsskatt, och dessa kommuner äro ju de övervägande till antalet. Där har näringsskatten alltså ingen verklig betydelse.

Att vid sådant förhållande envist fasthålla vid denna skatt, som alldeles säkert kommer att i tillämpningen vålla beskattningsmyndigheterna, huru nu dessa än komma att sammansättas, betydande svå-

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

righeter, kan åtminstone jag icke finna välbetänkt. Härtill kommer för övrigt, att för en del näringsidkare det helt säkert kommer att lyckas att vältra över denna skatt på övriga medborgare, men detta kommer nog icke att gå för alla näringsidkare, och ganska säkert är det, att de näringsidkare som icke lyckas att vältra över denna skatt eller taga ut den av sina kunder, just äro de minst bärkraftiga. Det är sålunda de som skulle hårdast tryckas av denna skatt. Detta är också en omständighet, som bör beaktas, och som gör att verkningarna av näringskatten äro mer omöjliga att överblicka och beräkna, än vad man vid första påseende kan se. Detta medför också, att denna skatt kommer att verka så ojämnt, att jag vågar påstå, att man av de mycket utförliga beräkningar som äro gjorda i propositionen icke kan få någon tillförlitlig bild av hur den kommer att te sig i tillämpningen.

När man på detta vis särskilt fäst sig vid och granskat de båda punkter, som sammanhånga med den s. k. skatten efter intresse, fastighetsskatten och näringskatten, så må man verkligen säga, att man såvitt jag förstår måste bli fullt övertygad om att det är högst nödvändigt, att man här icke antager detta skatteförslag utan försöker skaffa sig en provisorisk lättnad, tills man får tillfälle att företaga en ordentlig överarbetning och jämföra detta förslag med de eventuella andra, som kunna komma att framställas, för att man skall kunna få frågan definitivt löst på ett lyckligt sätt.

Jag vill i alla fall betona, att det naturligtvis är absolut nödvändigt, att man vid denna riksdag kommer att få en förändring av den kommunala skattelagstiftningen därhän, att skattetrycket lindras för de minst bärkraftiga och bördorna placeras på deras axlar, som bäst förmå att bära dem. Det bör efter mitt förmenande vara fullständigt uteslutet, att denna riksdag skall kunna gå till ända, utan att man verkställt en sådan reglering. Jag skall, herr vice talman, be att få uttala den förhoppningen, att bland de förslag i en annan riktning än regeringsförslaget, eller om jag så får uttrycka mig, förslag med vidtagna förändringar av regeringsförslaget, som helt säkert komma att framläggas, något skall visa sig hava så pass stor bärkraft, att det svenska folket icke skall behöva vänta förgäves på att vid denna riksdag få en rättvis kommunalskattelag!

Herr statsrådet S a n d l e r: Herr talman! Då regeringens förslag i kommunalskattefrågan nu skall remitteras till vederbörande utskott, anhåller jag att få framföra några mera allmänna synpunkter, som det förefaller mig, att man vid ärendets vidare behandling bör beakta.

Det må vara mig tillåtet med anledning av de anmärkningar, som hava framförts från flera talares sida, att först förutskicka några ord angående ärendets handläggning hittills. Som det redan har blivit erinrat, har ju ärendet börjat sin lidandeshistoria för nu 23 år sedan, och jag ämnar naturligtvis icke förlänga det lilla korta stycke väg, som förslaget har kvar till behandlingen i utskottet, genom att re-

kapitulera hela denna långa historia. Jag skall börja först vid den tidpunkt, då kommunalskattekommitterade år 1917 hade avgivit sina bägge förslag. De blevo då, såsom är känt, utremitterade till ett mycket stort antal myndigheter och vederbörande av olika slag. Jag skulle tro, att namnen på de myndigheter, som erhöilo remiss på dessa förslag, fyller nära på en sida av propositionen. Sedan dessa yttranden voro inkomna, har ärendet vidare handlagts inom finansdepartementet. För att lägga en så god grund som möjligt för bedömandet av verkningarna av de olika förslagen i ärendet föreslogs vid 1918 års riksdag och beslöts av densamma, att man skulle anordna en provtaxering i ett tjugotal av landets kommuner. Sedan denna provtaxering blivit verkställd, har det material, som därvid erhöills, undergått granskning av de särskilda sakkunniga, som hade uppgjort planen för densamma, och vidare undergått statistisk bearbetning i statistiska centralbyrån. Denna provtaxering skedde på grundvalen av de bägge alternativa förslag, som voro framlagda av kommunalskattesakkunniga.

Kungl. proposition med förslag till kommunalskattelag.
(Forts.)

Jag kan i förbigående påpeka, att de statistiska resultat, som framgingo ur denna provtaxering, hava kunnat direkt läggas till grund för bedömandet av det nu föreliggande förslaget. Jag påpekar det ur den synpunkten, att redan denna omständighet visar, hur pass litet fog det finnes i den anmärkningen, att förslaget så skiljer sig, vad de olika skatternas beskaffenhet beträffar, ifrån de nu framlagda skatteförslagen, att man av det skälet över huvud taget icke skulle kunna företaga ärendet till någon avgörande behandling utan nya yttrandens inhämtande. Redan den omständigheten, att materialet ifrån provtaxeringen visade sig kunna utan vidare tillgodogöras vid bedömandet av det nya förslagets verkningar, ger ju ett visst vittnesbörd i detta avseende.

Det är nu ungefär ett år sedan inom finansdepartementet arbetet på allvar begynte med att, sedan yttrandena voro inkomna över kommunalskattesakkunnigas förslag, företaga en överarbetning av dessa. Då det visade sig, att det icke var möjligt att acceptera vare sig det ena eller andra alternativet, som var framlagt av kommunalskattesakkunniga, sådana de voro beskaffade, tillkallades särskilda sakkunniga, som sedermera under hösten förra året inom finansdepartementet hava deltagit i ärendets vidare handläggning.

Det föll ett yttrande av herr Rune i samband med omnämmandet av dessa sakkunnigas tillkallande, som väckte min förvåning och som jag gärna skulle vilja hava klargjort. Han yttrade nämligen, att dessa sakkunniga fått arbete under sådana former, att de egentligen icke kunnat hava någon inverkan på förslagets beskaffenhet. Det skulle nog vara skäl, ifall herr Rune verkligen menar så, som dessa ord föllo, att det på den punkten kommer en mer preciserad förklaring från hans sida. Tills vidare vågar jag förutsätta, att orden hava fallit mera i misshugg. Det framgår ju nämligen av själva propositionen, huru med sakens behandling har förfarits. Det framgår därav, i vilken utsträckning sakkunniga hava varit med om uppgörandet

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

av förslaget, och i vilken utsträckning de hava biträtt det nu framlagda förslaget.

Det har gjorts gällande från ett par talares sida, att det hade varit behövt att inhämta nya yttranden över de förslag, vartill riktlinjer uppgjordes på hösten 1919 under samråd med de särskilt tillkallade sakkunniga. Herr Rune har för att styrka den meningen särskilt åberopat ett uttalande av departementschefen i början av propositionen. Det överraskar ju något, att han då icke har valt just den del av departementschefens yttrande, där denne talar om denna sak, nämligen på sidan 241 i propositionen, där det heter: »Då jag, såsom av det ovan anförda framgår, icke ansett mig kunna ansluta mig till någotdera av de båda utav kommunalskattesakkunniga framlagda skattesystemen i dess helhet, vill jag emellertid änyo hava framhållit, att båda förslagen i olika delar innefatta synnerligen beaktansvärda synpunkter, att såväl av de sakkunniga framburna förslag som ock av dem åvägabragta utredningar och utarbetad lagtext legat till grund för ärendets vidare beredning inom departementet, samt att så stora delar av dessa till myndigheters yttranden utställda förslag kunnat tillgodogöras, att förnyad remiss icke — frånsett vissa delar — behövt ifrågakomma.» Det förefaller mig verkligen, att det hade varit naturligt, om herr Rune skulle åberopa sig på departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet, att han valt just denna del av anförandet.

Jag torde få med ett par ord ytterligare beröra frågan, i vilken utsträckning de år 1917 framlagda förslagen ha kunnat tillgodogöras. Det är ju nämligen uppenbart, att därpå beror det, till vilken uppfattning man må komma angående behövligheten av ytterligare yttrandens inhämtande.

Över det nya förslagets bestämmelser till fastighetsskatt hava några yttranden icke ansetts behöva infordras av det skälet, att förslaget innebär en överarbetning av 1917 års förslag i ämnet med tillgodogörande just av de yttranden, som voro avgivna tidigare över detta förslag. Beträffande näringsskatten må det erinras, att den tvenne gånger har varit utsänd på remiss. Även om man bortser ifrån att ett utkast till näringsskatt redan fanns i Eiserman-von Wolckers stora betänkande, hava myndigheters och korporationers yttranden inforrats först över en promemoria den 20 juni 1919, i vilken hade uppställts vissa principer för en näringsskatt och vid vilken promemoria var bilagt Eiserman-von Wolckers förslag till författning i ämnet. Sedermera och efter det att ett mera definitivt författningsförslag upprättats inom finansdepartementet, har detta förslag utremitterats den 29 september 1919.

I fråga om den kommunala inkomstskatten är att anföras, att den i stort sett är en överarbetning av Landens förslag till kommunal inkomstskatt. Delvis hava förändringarna gjorts i syfte att komma i närmare överensstämmelse med statsskatteförordningens bestämmelser. Någon remiss har av detta skäl icke ansetts böra ifrågakomma beträffande detta förslag i annan mån än så tillvida, att där ha upp-

tagits vissa nya spörsmål, som också i vederbörlig ordning hava blivit remitterade till kammarrätten. Jag erinrar sålunda om att dylika remisser skett beträffande följande frågor: om kommanditbolags beskattning, om gift kvinnas beskattning, om begränsning av rätt att tillgodonjuta orts- och familjeavdraget vid inkomst av fastighet, om beskattning av realisationsvinst vid försäljning av fast egendom.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Vad slutligen beträffar den progressiva beskattningen är ju att märka, att den vad taxeringen beträffar direkt ansluter sig till den statliga taxeringen, och något infordrande av yttranden ur den synpunkten lär följaktligen icke kunna anses vara erforderligt. Skattskyldigheten är ju direkt anknuten till taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt. Det som där i fråga om själva lagtexten är nytt är skatteskalorna och frågan om skattens användning. Vad speciellt den sista delen beträffar uttalade herr Rune nyss, att då detta förslag till användning av de progressiva skattemedlen ju innebär, att man skulle taga medel ifrån den ena kommunen till den andra, borde Sveriges kommuner hava varit i tillfälle att yttra sig om denna sak. Ja, jag vet icke, hur herr Rune tänker sig, att ett förslags öde skulle gestalta sig, ifall man skulle utreda det i den ordningen! Om jag icke är alltför illa underrättad, är herr Rune för egen del beredd att tillstyrka ett förslag om att man nu provisoriskt skulle antaga en författning om progressiv skatt med just ett sådant förslag till användning av de progressiva skattemedlen, som den kungl. propositionen innebär. Är det verkligen då herr Runes mening, att innan riksdagen bör sättas i tillfälle att avgörande behandla detta förslag, Sveriges kommuner skola hava haft förslaget på remiss? Mig förefaller det verkligen, att den erfarenhet om förhållandena i landets olika kommuner, som självfallet måste vara med vid bedömandet av en sådan fråga, finnes i den svenska riksdagen, och jag håller verkligen före, att den kommer till sin rätt vida bättre i de överläggningar, som föras inom riksdagens utskott och kamrar än genom att man skulle få in 2,400 remissvar från landets alla olika kommuner. Den som verkligen varit i tillfälle att läsa de yttranden, som pläga inkomma i dylika fall, då man remitterar ut ärenden till kommunerna, skall nog ge mig rätt i, att nog är det av betydligt större värde för frågans bedömande, vad den kommunala erfarenhet har att säga som redan har säte och stämma här i denna församling och i riksdagens utskott.

Jag vågar följaktligen hysa den uppfattningen att de anmärkningar, som hava framkommit angående bristande beredning av ärendet äro obefogade och att riksdagen kan känna trygghet att gå till behandlingen av detta ärende utan att låta skrämman sig av de uttalanden, som äro gjorda om att den förberedande behandlingen av ärendet är alltför bristfällig.

Den fråga, som nu skulle föras fram till avgörande i riksdagen är ju av en alldeles osedvanligt svår beskaffenhet. Det är icke bara fråga om att här jämka ihop intressen, som ganska hårt kollidera mot varandra, i det olika inkomstgrupper se på dessa ting på grund av sina intressen på ett ganska olika sätt. Även om det vore möjligt,

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

vilket det väl knappast är, att alla vederbörande kunde se bort från sina speciella gruppintressen i denna fråga, vågar jag säga, att kommunalskatteproblemets lösning är ett av de svåraste problem, som de svenska statsmakterna haft sig förelagt i skatteväg, på grund av själva frågans beskaffenhet.

Det må ursäktas mig, om jag försöker att lägga fram några av de allmänna synpunkter, som synas mig böra läggas på frågan. Visserligen är det icke här fråga om att lösa kommunalskatteproblemet fullt ut såsom helhet, men det är dock så viktiga delar därav, som det är fråga om — den allmänna bidragsskyldigheten till primärkommunerna — att det väl är självfallet, att man icke gärna kan gå till ett avgörande beslut i dessa ting utan att först hava skaffat sig en vägledande allmän uppfattning om den riktning och den ordning, i vilken hela frågan skall lösas.

En av de svårigheter, som man först träffar på, är ju uppenbarligen den, att kommunalskatteproblemet är ett dubbelt problem. Det är icke endast fråga om att göra rätt mellan de olika skattdragarna inom kommunen utan också att göra rätt kommunerna emellan. Det har ju från rätt lång tid tillbaka ansetts, att problemet borde angripas i den ordningen, att man först borde på ett rimligare sätt avväga skattebördan mellan de olika grupperna av enskilda skattdragande och först därefter gå till något slutligt avgörande av skatteutjämningsfrågan. Det torde väl också vara svårt att bestrida, att man endast i den ordningen kan komma till ett tillfredsställande resultat. Det är ju uppenbart, att den skatteutjämning som skall ske, förutsätter, att man vet, mellan vilka skattetryck man skall verkställa utjämningen, och hur skattetrycket kommer att gestalta sig, känner man icke, förrän man har genomfört skatteregleringen. Därav följer då, att problemet borde angripas i den ordningen, att skatteregleringen göres först och skatteutjämningen sedan. Men då, såsom alla känna, förhållandena inom ett mycket stort antal av landets kommuner äro till den grad svåra på grund av det hårda skattetrycket, så kan man icke fullfölja denna tanke så strikt, att man vägrar att vara med om något som helst åtgörande i skatteutjämningsväg, förrän skatteregleringen är färdig. Tvärtom har ju den svenska riksdagen redan slagit in på vägen att lämna vissa anslag till skatteutjämning åt hårt skattetyngda kommuner, och det synes mig vara klart, att man också måste fortsätta på den vägen. Icke nog med att man får lämna skatteutjämningsanslag såsom tidigare, man måste nog också se till, samtidigt som man lägger grunden för en ny ordning för den kommunala beskattningen, att man från första början får tillräckliga medel till förfogande för dessa skatteutjämningsbehov, som man ser klart för sig. Det har varit en grundläggande tankegång i denna proposition, att man på detta sätt verkligen skulle taga fatt på bägge spörsmålen på en gång, i det att man bereder medel till skatteutjämningen vid uppbyggandet av själva skattesystemet, fastän man vidhåller synpunkten, att den slutliga skatteutjämningen icke kan ske, förrän skatteregleringen har blivit genomförd.

Nu har i detta syfte konstruerats ett skattesystem, i vilket ingår en progressivskatt, vars ena uppgift är att införa progressivitetens princip i kommunalbeskattningen, men vars andra syfte är att lämna tillgång till dessa behövlige ökade medel för skatteutjämningsändamål. Det har på denna punkt, och det är mycket naturligt, redan riktats erinringar mot förslaget beskaffenhet.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Herr Östberg gjorde gällande, att det var en ganska underlig form av beskattning, att man vill införa en särskild kommunal progressivskatt, som skulle hava ett dylikt syfte. Om jag förstod honom rätt, tyckte han, att det vore mera rimligt, att man anlidade vanliga statsmedel för ett sådant utjämningsändamål. För min del kan jag icke se det på samma sätt. Det är klart, att denna skatteutjämning är en kommunal angelägenhet. Det är för de kommunala behovens tillgodoseende som den sker, och det förefaller mig därför verkligen mera naturligt, att då man skall gå till en genomgripande omläggning av det kommunala skatteväsendet, så skall man också i grunderna för detta kommunala skattesystem lägga in medlens anskaffning för den skatteutjämning som sker för kommunala ändamål. Herr Östberg tycktes ha den uppfattningen, att det skulle ha praktiska olägenheter med sig att gå denna väg. Han talade som så många gånger förut om den starka belastningen av aktiebolagen, vilka ju som bekant skola släppa till en mycket dryg del av de progressiva skattemedlen för utjämningsändamål. Jag kan icke förstå annat än att hans mening då var den, att det vore bättre för näringslivet, speciellt för aktiebolagen, ifall de finge bära dessa bördor i någon annan form, i form av vanlig statsbeskattning. Om det var herr Östbergs mening, vill jag verkligen be honom att taga sig en förnyad funderare på denna sak och lägga vid sidan av varandra den nu gällande statsskatteskalen och den föreslagna skatteskalen, som ingår i den kommunala progressivskatten. Jag förmodar, att det för aktiebolagen icke har någon större betydelse, om skatten *kallas* kommunal progressivskatt eller statlig inkomstskatt, utan att det för dem avgörande är, hur den träffar. Och då märkes ju den avgörande skillnaden i dessa bägge olika skatteskalor, att i den nu föreslagna kommunala progressivskatten har man fritagit hela den del av aktiebolags inkomst, som går upp till 6 % av kapitalet — ett medgivande som fullständigt saknar motsvarighet ifråga om statsbeskattningen. Därmed följer alltså, att om aktiebolagen skola betala medel till skatteutjämningsändamål, kommer det att tynga de minst vinstgivande aktiebolagen vida mer, om de skola betalas genom statsmedel uppbringade genom vanlig inkomstskatt, än om medel uppbringas i denna ordning. Över huvud taget är denna skatteskala lagd med större hänsynstagande till skillnaden mellan de olika bolagens bärkraft än den för närvarande gällande inkomstskatteskalan till staten.

Herr Östberg menade, att med beskattningen av aktiebolagen skulle man vara mycket försiktig. Jag vet icke, om han menade att gå så långt som att säga, att så goda skatteobjekt skall man låta bli att beskatta, för att de skola finnas kvar — hans resonemang gick

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

dock nästan åt det hållet. Men jag vill verkligen be honom att på denna punkt taga frågan under förnyat överbägande och se efter, vad som i detta stycke kan vara mera förmånligt för näringslivet.

Vid kommunalskatteproblemets lösning har man ju vidare att åstadkomma en skälig avvägning mellan de olika grupperna av skattskyldiga. De grupper, som närmast hava varit före under diskussionen hava varit fastighetsägarnas, näringsidkarnas och de andra inkomsttagarnas, främst den stora löntagargruppen. Förslaget ställer sig ju i detta avseende på den ståndpunkten, att det både ifråga om fastighetsägare och ifråga om näringsidkare är befogat och lämpligt, att fastigheterna och näringsföretagen äro föremål för en speciell skatteform, fastighetsskatt och näringskatt. Beträffande de allmänna motiven för en sådan objekt- eller intressebeskattning, kunde det ju ifråga om den mera teoretiska utformningen vara tillräckligt att hänvisa till vad därom är anförd i den kungl. propositionen. Liksom herr Rune tror jag, att det faller sig naturligare för oss att taga saken mera praktiskt och konkret, och jag skall gärna slå in på denna väg i stället. Jag ställer då frågan direkt och naket: Är det verkligen på det sättet, att skatterättvisan är tillgodosedd, om en fastighetsägare och en löntagare, som ha samma s. k. verkliga inkomst bli beskattade lika? Det föres ju det resonemanget, att fastighetsägaren skall naturligtvis skatta för sin verkliga inkomst liksom andra — men det är orimligt, att han skall betala någon särskild skatt, därför att han är fastighetsägare. Här ha vi å ena sidan en fastighetsägare, som har en jordbruksfastighet för 50,000 kronor, varav 6 % — enligt den nuvarande bevillningsförordningens bestämmelser — utgör 3,000 kronor, för vilket belopp utgöres bevilling, och å den andra en arbetare, som har 3,000 kronors inkomst. Låt oss säga, att det verkligen förhåller sig så, att den verkliga inkomsten är 3,000 kronor (i många fall är det naturligtvis icke så). Finner man det då verkligen vara i överensstämmelse med skatterättvisan att säga, att denna fastighetsägare och denna arbetare böra betala precis samma skatt till kommunen? Detta är att lägga upp problemet fullkomligt principiellt. För min del måste jag säga mig, att det är en avgörande skillnad mellan t. ex. en arbetare, vilkens inkomst upphör i samma stund som arbetsförmågan sviker honom och en fastighetsägare, som verkligen icke har endast sin s. k. verkliga inkomst, utan dessutom har en fastighet att trygga sig till, för den händelse arbetsförmågan sviker honom. Jag tror, att man måste medgiva, att det i detta hänseende föreligger en faktisk skillnad, som man icke kan komma ifrån.

Jag skall för övrigt tillåta mig att taga ett litet exempel. Två arbetare skaffa sig var sitt egnahem med jord till, fastigheter som äro taxerade, låt oss säga, som jordbruksfastigheter för 5,000 kronor vardera. Den ene arbetaren är t. ex. snickare och fortsätter med sitt yrke, på vilket han tjänar 2,000 kronor om året. Jorden utnyttjar han till husbehov — odling av grönsaker och potatis, värderade till, låt oss säga, 200 kronor. Den andra däremot slutar med sin förra bransch och blir fruktodlare, trädgårdsodlare, och han

skaffar sig härpå en inkomst av, låt oss säga, 2,200 kronor. Då ha alltså dessa båda personer samma verkliga inkomst, 2,200 kronor, och de ha också en lika taxeringsvärderad fastighet, i varje fall intill dess en ny allmän fastighetstaxering kan komma att ske. Hur kommer det då att ställa sig med det nuvarande skattesystemet? Dessa bägge personer, som ha samma verkliga inkomst, få bägge skatta för fastigheten efter 6 % av värdet, eller för 300 kronor. Snickaren, som fortsätter med sitt arbete, taxeras dessutom för de 2,000 kronor, som han förtjänar, alltså till 2,300 kronor, under det att den andre endast taxeras som fastighetsinnehavare för ett belopp av 300 kronor. Vill man nu rätta till ett sådant uppenbart missförhållande — och att det verkligen är ett missförhållande, vet jag ju erkännes från alla håll, så att det är verkligen icke för att påpeka själva detta missförhållande, som jag har tagit detta exempel — vill man nu rätta detta missförhållande, kan jag icke se, att det kan ske på mer än två olika sätt, *antingen* på så sätt att man helt och hållet tager bort fastighetsbeskattningen och endast har en ren inkomstbeskattning — då skulle ju dessa båda få skatta lika — *eller också* så, att har man både en beskattning av inkomst och en beskattning av fastighet. Det har en viss betydelse, att man slår fast en så pass enkel utgångspunkt, då det gäller att bedöma andra förslag, som ha varit uppe under diskussionen, och som innebära ett slags försök att samtidigt tillämpa den ena principen och den andra, exempelvis det gamla välkända förslaget om att man visserligen skall beskatta folk efter deras verkliga inkomst men ifråga om fastighetsägare stipulera ett visst minimum, beräknat till vissa procent av fastighetens värde.

Det kan slutligen ifråga om fastighetsbeskattningen här i landet förtjäna att bringas i erinran, vilken ofantligt stark förskjutning, som har skett under de senast gångna decennierna i detta stycke. År 1895 bidrogo fastigheterna i Sverige till de kommunala utskylderna med 57,4 %, varav jordbruksfastighet ensamt betalade 54,5 %. Vid denna tidpunkt bekostade alltså jordbruket över hälften av kommunalutskylderna i detta land. Ännu 1905 var fastigheternas andel i kommunalutskylderna 45 procent, men sedan har det gått mycket raskt utför. 1914 är procentsiffran nere i 26.2. 1917 i 15, År 1918 kommer en höjning genom den allmänna fastighetstaxering, som då skedde men den verkade dock icke mera, än att procentsiffran stiger från 15 till 16.5 % och för den sista taxeringen, de skatter som skola gå ut under år 1920 på 1919 års taxering, beräknas nu att samma procentsiffran kommer att gå upp till 13.4. varav på jordbruksfastighet kommer 6.7. Det är ju självfallet, att en väsentlig del av denna förskjutning beror på den förändring, som det ekonomiska samhällslivet har undergått under denna tid, men man må dock hava rättighet att ställa sig frågande inför en siffra sådan som denna, att den näring, som av gammalt kallats landets modernäring, för närvarande här 6.7 % av de kommunala utskylderna, medan år 1895 på jordbruksfastighet vilade över hälften av de kommunala utskylderna.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Samma slags synpunkter, som jag har anlagt ifråga om fastighetsbeskattningen synas mig verkligen också kunna anläggas i fråga näringsidkarnas ställning. För min del vill jag verkligen där ställa alldeles samma fråga som beträffande fastighetsägaren och löntagaren. Om vi ha att göra med till exempel en mindre handlande och jämför honom med hans bokhållare, kan det mycket väl hända, att de ha alldeles samma nettoinkomst, om man taxerar dem efter samma grunder som för statsbeskattningen. Men äro kammarens ledamöter verkligen i sitt hjärta alldeles övertygade om, att det är riktigt, att denna bokhållare skattar lika mycket till kommunen som den handlande, som förfogar över själva näringsföretaget? Är det verkligen detsamma, att vara en lös arbetare, som är beroende av sin arbetsinkomst, och att ha i sin hand att förfoga över ett näringsföretag?

Detta är endast en sida av problemet. Man kan ju vända på saken och se det, icke från de enskildas synpunkt utan från kommunens synpunkt, och det förefaller ju att vara den som bör vara avgörande. Vad som i första rummet har anförts till stöd för en särskild beskattning av näringsföretagen är det förhållandet, att de kommunala utgifterna till en avsevärd del bero av de näringsföretag, som anläggas i kommunen, och det skulle för kommunernas ekonomi kunna bli ödesdigert, ifall de vore helt och hållet beroende av de växlande inkomster, som kunna bli taxerade av näringsföretagen, därest endast en inkomstbeskattning kommer i fråga. Det har till exempel i en kommun anlagts några större näringsföretag, det byggs skolor och det byggs andra kommunala inrättningar — i våra dagar får man i främsta rummet tänka på att bygga bostäder, en omsorg som ju numera flyttas över på kommunernas skuldror i en utsträckning, som aldrig någonsin tidigare. Kommunerna få stora utgifter för dessa ändamål. Till en början är det kanske så, att dessa näringsföretag redovisa stora vinster — det kan vara i spekulativt syfte, det kan vara verkliga vinster redovisade i vederbörlig ordning. Men sedan kan det komma en tidpunkt, då dessa vinster flyta bort, bevillningskronorna sjunka, men kommunens utgifter stå emellertid kvar, och när dessa näringsföretag icke längre kunna vara med och bidra i samma utsträckning som förut till skattekrönornas antal, blir ju resultatet med nödvändighet, att den skattebördan som står kvar kommer att läggas över på andra skuldror. Eftersom kommunalskatten är en repartitionsskatt blir det fastighetsägarna, löntagarna och alla andra inkomsttagare i en dylik kommun, som få bära konsekvenserna av de kommunala utgifter, som ha skett i anledning av och i anknytning till dessa näringsföretags tillkomst.

Slutsatsen av sådana resonemang blir då vad, som i den kungl. propositionen har föreslagits, att man vid sidan av den allmänna inkomstbeskattningen skall i det kommunala skattesystemet ha tvenne särskilda objektsskatter, den ena lagd på fastigheter och den andra lagd på näringsföretag. Därmed har man emellertid icke kommit längre än till att verkställa — det medger jag visst — en mycket summarisk avvägning *emellan* de olika samhällsgrupperna. Det återstår att verkställa en motsvarande avvägning *inom* de olika grupperna, så att de, som t. ex. äro i samma ekonomiska läge, få betala något så när lika

skatt och att skatten så långt det är möjligt utgår efter skatteförmågan. Där rör man sig på områden, där diskussionen varit vida mindre och där det följaktligen icke finns någon anledning att gå in i detaljer.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

Jag vill endast framhålla ett par synpunkter, som visa, att den nuvarande anordningen med en fastighetsbeskattning, som endast utgår över fastigheterna och icke är kompletterad med verklig inkomstbeskattning på ägarna, medför, att man icke kan tillgodose förmågesynpunkterna emellan t. ex. fastighetsägarna inbördes. Rätten att få gäldränteavdrag kan icke tillämpas ifråga om fastighetsägarna. Icke heller rätten att få avdrag med hänsyn till större familj kan tillämpas av naturliga skäl, så länge man har ett skattesystem, byggt på enbart en fastighetsbevilning, som icke är kompletterad med en verklig inkomstskatt.

För att tillgodose synpunkten att beskattning bör ske efter förmåga, har man i det kungl. förslaget *nödgats* anlita två olika skatteformer. Jag säger »nödgats». Jag förstår mycket väl den betänklighet, som reser sig emot att man skall hava så pass många skatteformer, och hade det funnits någon möjlighet att kunna sammanslå den progressiva skatten med den allmänna kommunala inkomstskatten, skulle det naturligtvis ha varit en stor fördel. Emellertid har det redan av tekniska skäl icke kunnat ske därför att en skatt, som är en reparationsskatt i sådan utsträckning som den kommunala, icke gärna kan konstrueras såsom en progressivskatt. Man kan icke åstadkomma skatteskalor, som låta tillämpa sig lika bra i en kommun, som t. ex. har två kronors utdebitering och en annan kommun, som i stället har tjugu till trettio kronors utdebitering. Man måste avstå ifrån dessa önskemål och nöja sig med att föra in progressivitetens grundsats genom en fristående progressiv skatt. Detta har å andra sidan medfört vissa fördelar, därför att det på det viset har varit vida lättare att anordna skattesystem med tanke på skatteutjämningen även i framtiden.

Om jag nu frågar mig, vilket system det är, som man vill förordna ifrån det håll, där man går till kritik av det nu föreliggande regeringsförslaget, så må jag bekänna, att vad som hittills har anförts icke har givit mig tillräcklig vägledning i det stycket. Det kan ju kanske hava sina naturliga skäl, då ämnet för behandlingen i första rummet är det regeringsförslag, som föreligger, men det hade varit rätt naturligt, om man ifrån det håll, där man säger, att man icke går med på detta men samtidigt kraftigt understryker, att det skall bli en ändrad ordning i den kommunala beskattningen redan i år, om man, säger jag, gått in en smula på huru man själv tänker sig ett kommunalskattesystems anordnande. Det resonemang, som principiellt vänder sig emot intresseskatten, kan väl icke gärna, ifall det verkligen vill löpa linan ut, hamna i någon annan uppfattning än att kommunalskatten skall byggas såsom en ren inkomstbeskattning, måhända kompletterad med en förmögenhetsskatt, men om det sista har jag åtminstone i denna debatt icke hört några antydningar.

Det är nog nödvändigt, att det säges några ord om en sådan principiell linje. Den innebär ju i själva verket, att man skall försöka byg-

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

ga den kommunala beskattningen efter den nuvarande statliga beskattningen såsom mönster, och jag förstår ju väl, att det ligger något mycket lockande i en sådan tanke. Den är lockande ur skattedragarnes synpunkt. Då de jämföra sina kommunaldebetsedlar och sina kronodebetsedlar, så göra de gärna den reflexionen, att staten är bra mycket mera human som skattekrävare än kommunen är. Om man tager det fall, som har varit offentliggjort i pressen och som relaterades i det anförande, som chefen för finansdepartementet höll för någon tid sedan, banvakten i Hellestad, som hade att erlägga 1,100 kronor sammanlagt i skatt till staten och till kommunen på en inkomst av 3,800 kronor, så var det av detta belopp endast 40 kronor, som voro egentlig statsskatt, under det att 1,060 kronor utgjorde skatt för olika kommunala ändamål. Det är mycket naturligt, att en sådan skattedragare gör den reflexion, som jag antydde, att det ändå vore bra, om man kunde övergå till statsskattesystemet även på det kommunala området.

Jag kan icke neka till, att jag har det intrycket att bakom mycket av vad som säges och skrives emot intressebeskattningen måste ligga den föreställningen, att man verkligen bör åstadkomma en kommunalbeskattning, som i stort sett är en kopia av statens direkta inkomstskatt. Jag nödgas upptaga kammarens tid ytterligare något för att försöka belysa, vart en sådan anordning skulle föra hän. Då det gäller att nu anordna det kommunala skattesystemet för framtiden, så får man väl ändå gå ut ifrån såsom den ledande synpunkten, att det är fråga om en skatt till *kommunen*, till envar av landets 2 1/2 tusental kommuner, stora och små, med mycket olika sammanfattning i fråga om beskattningsföremål.

I ett sådant skattesystem måste frågan om huru kommunerna sines emellan skola dela skatteköllorna bliva av helt annan betydelse än i statsbeskattningen, och där träffa vi på den första och mycket avgörande skillnaden mellan statsskatt och kommunalskatt, som redan den gör det omöjligt att bygga ett kommunalskattesystem efter enahanda principer som den direkta statsbeskattningen. *Beskattningsorten* är en relativt likgiltig sak i den direkta beskattningen. Om vederbörande bor i Ystad eller i Haparanda gör ingenting, staten får i alla fall skattemedlen inlevererade i sinom tid till statskontoret. Men då det gäller den kommunala beskattningen är denna fråga en av de verkligt grundläggande och en av de frågor, som göra det kommunala beskattningsproblemet så svårt att lösa, att man samtidigt som man ger rättvisa åt de enskilda skattedragarna vill dela skatteköllorna emellan kommunerna så att man även gör dem rätt. Ty gör man icke rätt åt dem, så kan man icke göra rätt åt de skattedragare, som bo i dessa kommuner.

Kommunalskatten är vidare *repartitionsskatt* på ett helt annat sätt än statsskatten är och har en helt annan ställning i kommunens budget än vad statsskatten har i statsbudgeten. Jag ber få erinra därom att den uttaxerade kommunalskatten för våra landskommuner år 1916 utgjorde 40 miljoner kronor, under det att alla andra inkomster tillhopa utgjorde ungefär 25 miljoner kronor. Ifråga om staten däremot så gällde samma år att den direkta inkomstskatten utgjorde

de 64,5 miljoner kronor, under det att övriga statsinkomster — även om jag räknar ifrån krigskonjunkturskatten såsom en tillfällig skatt — utgjorde 319 miljoner kronor, d. v. s. de andra inkomsterna voro fem gånger så stora som inkomsten av den direkta inkomstskatten. Jag tror att man måste klargöra detta, då man resonerar om det kommunala skattesystemets ordnande, särskilt då man märker tendenserna att överflytta på kommunalbeskattningsens område det resonemang, som man hört ifråga om statsbeskattningen. Den kommunala uttaxeringsskatten intager en helt annan ställning än vad den direkta statsskatten gör i statsbudgeten. Därmed följer också, att man får lov att ordna kommunernas beskattningsystem efter andra grunder än de som gälla för statsbeskattningen.

En synpunkt, som därvidlag måste komma att väga mycket tungt är den, att man måste ordna systemet med tanke på att det åstadkommes nödig *stabilitet* i beskattningen, så att icke beskattningsobjekten alltför mycket variera i avkastning från år till år. Om man t. ex. tager en bergslagskommun, där några bolag äga fastigheter och driva näringsföretag och tänker sig all objektsbeskattning avskaffad, även den nuvarande fastighetsbeskattningen, och lägger hela den kommunala beskattningen i stället på en ren inkomstskattegrund, skall man göra den erfarenheten, att en sådan kommun visserligen under *ett* år kan leva gott och väl av de många bevillningskronor, som komma ifrån dessa bolagsföretag, men att ett annat år, då bolagen icke längre av ett eller annat skäl bry sig om att sköta jordbruksfastigheterna och näringsföretagens och hemmanens avkastning sjunker, lönetagarna få bära en oskäligt stor skattebörd.

Gentemot alla dessa resonemang kan man naturligtvis, om man vill löpa linan ut och gå emot intressebeskattningen principiellt säga: må vara att det finns alla dessa olägenheter av att efterlikna statsskatten, men vi vilja i alla fall lägga det kommunala skattesystemet så att det bara är en beskattning efter förmåga å den verkliga inkomsten. De missförhållanden, som då uppkomma mellan olika kommuner får staten rätta till genom att lämna storartade utjämningsanslag. Det är naturligtvis en linje, som man kan resonera om. Man är kanske icke vidare hågad att följa den linjen till slut, ty den innebär i själva verket, om man fullföljer tanken, att man får lov att ställa sig den frågan: Skall det tjäna något till att hava en särskild kommunalbeskattning, kan man icke ordna det hela så enkelt, att det blir endast en statlig inkomstbeskattning och att man genom denna tager ut vad som behöves varefter staten sedan delar ut till alla landets kommuner efter vars och ens behov? Herr Östberg var ett tag inne på den tanken. Det väckte min synnerliga överraskning, att han talade om att man kunde tänka sig en bättre väg att lösa den progressiva skatten genom att låta staten övertaga de kommunala uppgifterna och därmed även de kommunala utgifterna. Idealet för ett sådant övertagande vore naturligtvis, att statens ämbetsverk skulle handlägga de 2,400 kommunernas ekonomiska ärenden och att staten skulle betala allt vad det kostar. Då man kom-

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

mit fram till ett sådant slutresultat av den tankegång, som förts fram emot intressebeskattningen, så måste man stanna ett ögonblick inför frågan, huru man då skall göra med kommunernas rätt att besluta över utgifterna. Det säger sig ju självt, att där man låter staten övertaga utgifterna, man i samma mån även måste inskränka den kommunala självstyrelsen. En principiell lösning på den linjen, att kommunalskatten skulle avlösas av en tillräcklig statsbeskattning, skulle komma att gå ut över den kommunala självstyrelsen. Ty man kan icke få resonera som så, att vederbörande därborta i Västergötland kunna få besluta vilka utgifter som helst, därför att det feta Skåne betalar dem, eller att innevånarna i vissa norrländska skogssocknar kunna skaffa sig vilka agremanger de vilja, ty det betala stockholmarna! Man måste hava en anordning, en anordning, som inom skäligen gränser innebär något återhållande moment på de kommunala myndigheternas handhavande av sin ekonomi.

Med vad jag nu anfört har jag velat giva några mera allmänna synpunkter på den föreliggande frågan. Jag kan emellertid icke sluta mitt anförande utan att ett ögonblick dröja vid de andra alternativ, som nu kunna föreligga. Jag har sökt att visa, att, om man verkligen vandrar till slutet den väg, som man slår in på, då man säger att det bara skulle vara en skatt efter förmåga, så leder det till ett resultat, som förefaller mig betänkligt, icke mindre ur kommunernas synpunkt än ur statens. Men man kan tänka sig någon annan väg, och den har redan skisserats dels i en reservation till de kommunalskattesakkunnigas betänkande, dels också genom meddelanden i pressen om det provisorieförslag, som herr Rune nyss talade om. Denna linje skulle vara, efter vad som uppgivits i pressen, av en osedvanlig natur. Det har nämligen sagts, att detta provisorieförslag skulle innehålla alla regeringsförslagets fördelar, men vara utan dess olägenheter. Jag får verkligen säga, att det i så fall är ett mycket ovanligt kommunalskatteförslag. Beträffande regeringsförslaget säger jag utan vidare, att jag är fullt medveten om att det innehåller olägenheter på olika punkter, men jag vågar göra det tillägget, att det hittills icke har konstruerats något kommunalskatteförslag, som icke har inneburit olägenheter ur den ena eller den andra synpunkten, och det skulle vara mycket önskligt om det s. k. liberala provisoriet vore någon fågel Fenix, som skulle hava den alldeles ovanliga karaktären att bara hava fördelarna kvar, men hava avlägsnat olägenheterna. För resten, om förslaget är sådant, då förstår jag icke riktigt, varför man icke vill att riksdagen skall antaga det definitivt! Har man ett så gott förslag i handen, bör man verkligen icke släppa det ifrån sig till nya långvariga utredningar.

Jag skall nu på några punkter angiva, vad jag tror att det är för brister i en sådan provisorisk lösning. I den mån som det skulle innebära verkliga och avsevärda förbättringar i de skattedragandes ställning, så är varje sådant förslag naturligtvis endast att hälsa såsom välkommet ifrån skattedragarnas synpunkt. Men jag tror, att man bör granska det, innan man kan vara riktigt säker om att

det verkligen medför alla de fördelar, som man vill göra gällande. Jag utgår ifrån, att jag kan hålla mig till de punkter, som varit meddelade i pressen i kommunikéform. Visserligen har herr Rune icke nu tagit upp dem alla, men jag har ingen anledning antaga annat än att de äro desamma, som han antydde skola komma i den väntade motionen om provisoriet. I den meningen är väl ändå det väntade förslaget icke provisoriskt, att man icke vid denna tidpunkt skulle veta vad det innebär? Jag utgår sålunda ifrån de punkter, som varit offentliggjorda och vill då först konstatera, att förslaget tyckes gå ut från exempelvis att skogsaccisen skall bibehållas, eftersom något förslag icke avhörts rörande dess borttagande. På den punkten vill jag fästa de blivande utskottsledamöternas uppmärksamhet. Om herr Rune har anledning att tala om en dubbelbeskattning ifråga om regeringsförslaget, så har särskilda utskottet all anledning att se efter huru det förhåller sig med ett skatteförslag, som bibehåller skogsaccisen, samtidigt som man tager ut skatt på den inkomst av skogsbruk, som ligger ovanför 6 %-gränsen.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Det är ju känt, att i detta provisoriska förslag skulle ingå först och främst att man bibehåller den aktiebeskattning, som beslöts av fjolårets riksdag. Om den saken behöver jag icke säga något annat än att det beslutet är en gång fattat, och man behöver väl icke förutsätta, att det finns någon anledning antaga, att det skall resas förslag om borttagande av denna i fjol beslutade aktiebeskattning.

Vidare innehåller den provisoriska lösningen ett bibehållande av den gamla fastighetsbevilningen, men på denna lägges en bevilningstaxering av den verkliga inkomsten i den mån den överskjuter de 6 procenten, men med avdrag för gäldräntor och med samma skattefria avdrag, som över huvud taget skulle tillkomma de taxerade inkomsttagarna. Dessa avdrag skulle vara byggda så som av regeringen föreslagits, och till detta skulle ytterligare komma en progressiv skatt, fristående, av samma byggnad och med samma användning, som av regeringen föreslagits.

Det, som är kärnpunkten i detta, är uppenbarligen tanken att vilja beskatta till bevilning det som överskjuter de sex procenten på jordbruksfastighet, resp. 5 % på annan fastighet. I princip sammanfaller denna linje med den, som är skisserad av greve Raoul Hamilton i hans reservation mot det förslag som innehålles i Kungl. Maj:ts proposition, och den sammanfaller därmed också i det ungefärliga med vad som föreslagits en gång i tiden av 1900 års kommunalskattekommitté. Det är verkligen icke något nytt uppslag, som det här är fråga om. Det var uppe den gången också. Herr Östberg är icke nu närvarande i kammaren, eljest skulle han säkert kunna meddela kammaren, — han var med i denna kommitté — vilka diskussioner som där fördes om att stipulera en viss minimigräns för beskattning av inkomst av fast egendom och hurusom han avgav en reservation emot detta förslag, som sedermera också avstyrktes av kammarrätten. Det kan hava sitt intresse att påpeka detta förhållande med kammarrättens yttrande från år 1900, eftersom man har fäst så stort avseende vid att kammarrätten väl icke

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

har avstyrkt, men har sagt, att den icke vågar förorda regeringsförslaget angående näringskatt.

Herr Rune talade om att jordbrukarna skulle beskattas efter sin verkliga inkomst. Det är det enda rättvisa. Men av praktiska skäl måste man hava en minimigräns av t. ex. 6 % av fastighetens taxeringsvärde. Menar herr Rune nu att av praktiska skäl man måste vara orättvis emot de fastighetsägare, som hava relativt små inkomster? Ty förslaget innebär, såsom påpekats redan i herr Östbergs reservation till 1900 års kommunalskattebetänkande, i verkligheten att för de fastighetsägare, som hava en relativt stor inkomst ovanför de 6 procenten, beskattar man endast den verkliga inkomsten men icke fastighetens värde. Men för de fastighetsägare, som hava en inkomst understigande de 6 procenten, beskattar man icke efter den verkliga inkomsten, utan efter fastighetens värde, eller med andra ord, objektsbeskattningen bibehålles, men allenast för dem som hava de minsta inkomsterna i förhållande till taxeringsvärdet. Jag vill hemställa till herr Rune, om han vid närmare övervägande kan finna, att en sådan anordning ens såsom en provisorisk sådan kan vara försvarbar.

Beträffande progressivskatten ingår den i det provisoriska förslaget, men uppmärksamheten kanske bör fästas därå att, då man inpassar progressivskatter i nämnda förslag, detta innebär, att utjämningsanslagen skola utgå, trots att dessa utjämningsmedel efter all sannolikhet komma att tillfalla landsortskommuner, i vilka en rättmätig skattereglering ännu icke har skett. Regeringsförslaget utgår i stället ifrån den åskådningen att, samtidigt som man åstadkommer ökade medel för skatteutjämningen, måste man också se till att man åstadkommer denna bättre avvägning inom kommunerna.

Nu anse naturligtvis anhängarna av denna linje, att deras förslag skulle komma att medföra en bättre avvägning, därför att det blir mer att beskatta, då man beskattar detta överskott över de sex procenten. Ja, jag tror nog, att det i vissa kommuner blir något mer att beskatta, men detta får allt prövas efter närmare undersökning av det statistiska material, som föreligger. Vad jag varit i tillfälle att se i det stycket synes mig tyda på att, då man ger fastighetsägaren gäldränteavdrag och sådana skattefria avdrag, som alla andra skola hava, så medför det, att man ger bort så mycket, att det är en illusion att tro, att man genom detta förslag vinner någon avsevärd ökning i antalet skattedragande. Självfallet kan detta endast framgå med säkerhet av en ingående statistisk undersökning, och jag föreställer mig, att det blir en naturlig sak för det särskilda utskottet att föranstalta om en sådan. Man måste över huvud taget säga sig, att det föreligger den skillnaden emellan regeringsförslaget och en så skisserad linje, att beträffande regeringsförslaget skönjer man dock genom de statistiska utredningarna i stora drag, hurudana verkningarna komma att bliva. Beträffande den provisoriska linjen känner man tills vidare icke detta — och jag befarar, att en närmare granskning av detta förslag, kommer att ådagalägga, att vad man ger kommunerna med den ena handen i nya skatteobjekt, det tager

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Fort.)

man i mycket stor utsträckning tillbaka med den andra handen genom de nya avdrag, som man vill tillmäta. De avdragen äro desamma, som i regeringsförslaget äro framlagda, men regeringsförslaget tillför kommunerna nya skatteobjekt genom fastighetsbeskattning och näringsbeskattning, så att det blir möjligt att samtidigt sänka utdebiteringen till kommunerna och ändå genomföra de nya förbättrade avdragen. Ifall det nu skulle befinnas efter en närmare granskning av olika alternativ som här föreligga, att den provisorielinje, som här är skisserad, medför sådana verkningar, att man icke vågar sig på eller över huvud taget icke kan tänka sig gå en sådan linje, står man uppenbarligen i den belägenheten, att det enda man har att välja på är den nya utredningen eller att gå efter de linjer, som i regeringsförslaget hava framlagts. Det är ganska svårt att i denna stund veta, huruvida det motstånd, som reser sig emot regeringsförslaget, helt och hållet är baserat på principiella grunder: motstånd emot intressebeskattningen. Skulle så vara förhållandet, förstår jag icke riktigt, huru man tänker sig att med ärendets vidare handläggning skall förfaras, för den händelse riksdagen nu icke skulle stanna vid ett positivt beslut och antaga ett förslag, som är grundat på regeringens förslag.

Ifall man nämligen av rent principiella skäl icke anser sig kunna vara med om detta, så måste väl den naturliga utvecklingen bliva den, att ett nytt förslag utarbetas, som skickas ut i vederbörlig ordning för granskning av myndigheterna. Jag vill då än en gång fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att på den punkten, där den principiella striden har stått, nämligen frågan om intressebeskattning, där hava myndigheterna redan yttrat sig. Om det skickas ut ett nytt förslag, lagt efter nya linjer, utan intressebeskattning och med ren inkomstbeskattning, och man sedan får hela denna lunta av handlingar tillbaka med förnyad påskrift från länsstyrelser, kammarrätten och andra vederbörande myndigheter att de fortfarande äro anhängare av intressebeskattningen, huru vill man då förfara, när man så starkt har gjort gällande, att den omständigheten att vissa delar av det föreliggande förslaget icke ha vunnit vissa myndigheters gillande, skulle göra riksdagen i högsta grad tveksam att gå den föreslagna vägen?

För min del vågar jag ändå hoppas, att då det särskilda utskottet kommer till en verklig sakgranskning av det föreliggande förslaget och utskottet ställer fram för sig vilka andra möjligheter man har och tänker sig in i huru det kommunala skatteproblemet skall lösas i framtiden, om man icke löser det nu på den grund, som regeringsförslaget lagt, utskottet till sist skall komma till den uppfattningen, att grundvalarna för detta förslag äro av den beskaffenhet, att vi icke behöva lämna denna riksdag utan att hava antagit definitivt förslag till en ny kommunal-skattelag.

Greve Lagerbjelke: Herr vice talman, mina herrar! Då tiden är ganska långt framskriden och en hel rad av talare äro anmälda, skall jag försöka fatta mig så kort som möjligt. Jag vill

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

dock tillåta mig en vördsam erinran till den föregående talaren, statsrådet Sandler, att han nog kanske mera ingående berört de frågor, som innehållas — och även icke innehållas — i den kungl. propositionen, än som kanske varit behöfligt i en remissdebatt.

När herr statsrådet Sandler började sitt anförande, framhöll han betydelsen av de verkställda provtaxeringarna, vilkas resultat är angivet i tabeller, som bilagts den kungl. propositionen. Dessa tabeller hava även åberopats av framstående förespråkare av det kungl. förslaget, särskilt i syfte att visa, att jordbruket icke skulle bliva synnerligen mera betungat än för närvarande. Jag tillåter mig dock här uttala den uppfattningen, att dessa tabeller äro missvisande, åtminstone i det avseendet, att de blivande taxeringsvärdena på fastigheter, särskilt på jordbruksfastigheter, nog måste antagas komma att bli avsevärt högre än de taxeringsvärden, med vilka räknats vid dessa provtaxeringar. Är detta mitt antagande riktigt, så följer därav utan vidare, att med denna oriktiga premis även resultatet blir oriktigt, och att sålunda jordbruksfastigheterna komma att betungas avsevärt mera än som framgår av dessa nu åberopade tabeller.

Jag vill även med ett par ord beröra frågan om det tomtvärde, som hädanefter skulle ingå i fastigheternas taxeringsvärde. Detta är ju en kapitalbeskattning in optima forma och sålunda ett avsteg ifrån vad som i allmänhet får anses vara riktigt, att det är inkomsten, som beskattas. Utan tvivel skulle fastighetsägarna bli i mycket hög grad beroende på taxeringsnämndernas subjektiva uppfattning vid fastighetstaxering. Vad som skulle ligga till grund vid denna fastighetstaxering är saluvärdet. Nu har visserligen hitills vid verkställda taxeringar hänsyn givetvis tagits till fastigheternas saluvärde, men här dock icke detta fått vara ensamt bestämmande. Skulle nu steget tagas fullt ut i detta hänseende — och det framgår av motiveringen till Kungl. Maj:ts proposition att detta är avsikten — så komme förvisso tomtvärdet ofta att många gånger om överskrida jordbruksvärdet. Det skulle då kunna bli helt enkelt omöjligt att betala den skatt, som komme att belöpa på detta tomtvärde. Jordägaren kunde icke behålla sin fastighet utan tvingades att avhända sig densamma, och detta antager jag även ingår i vad som här varit avsett. Genom utbud i större skala skulle man få ut mera tomtmark i allmänna handeln och därigenom göra densamma billigare, vilket onekligen har sina fördelar. Men det skulle nog för fastighetsägaren uppkomma allt för stora svårigheter. Komme tomtmark i denna omfattning ut i rörelsen, så bleve det omöjligt att finna köpare, och jordägaren finge sitta där med sin fastighet och med skatter, som han icke kunde betala.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att redan för åtskilliga år sedan beräknades, att i Stockholms omgivningar villasamhällen voro planerade för ett antal av icke mindre än sex miljoner inbyggare. Sedan den tiden hava säkerligen planerats villasamhällen för åtskilliga miljoner inneväanare därutöver. Detta visar, att det icke finnes en konsumtion av tomter, som på något sätt kan mot-

svara de utbud, som utan tivel skulle komma till stånd genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag vill jämväl framhålla, att vid ett blivande anordnande av en värdestegringskatt det lärer bliva nödvändigt att taga hänsyn till de skatter, som komma att utgå på ett tomtvärde, som under årens lopp nog ofta icke avkastat annat än möjligen sin ägare.

Till sist vill jag uttala, att det har här talats mycket om intressesynpunkten vid kommunalbeskattningen. Även jag för min del finner objektskatter vara nödvändiga och att hänsyn därvidlag givetvis måste tagas till intresset; men man får nog icke gå alltför långt; och det synes mig påtagligt, att Kungl. Maj:ts förslag i det hänseendet går för långt.

Enligt min uppfattning är det emellertid egendomligt, att när så stor vikt nu fästes vid intressesynpunkten, denna synpunkt icke tillerkändes något som helst berättigande, då författningsfrågan förra året avgjordes.

Herr Pålsson: Herr greve och talman! Då jag hörde statsrådet Sandlers vackra ord, sporde jag mig: Hur kan man egentligen använda så vackra uttryck om och använda en så stor begåvning till en handling som denna, som åtminstone för mig ytterst framstår som kränkande för medborgarandan? För första gången har från ett stort politiskt parti här i Sverige fastslagits, att de svenska medborgarna delas icke längre efter kunskap och duglighet — om nu detta skall vara någon delningsgrund. Den svenska allmänheten delas från och med detta ögonblick i två skilda delar: den fastighetsbesittande och den fastighetslösa. De faror, som uppstå för samhället, om en sådan lära skulle slå igenom här i Sverige nu, vill jag framhålla. Förut har en svensk statsman bekämpat tanken om de två nationerna här i landet. Nu finnes här ett stort regeringsparti, som tyckes vilja genomföra tanken om de två nationerna, och nu efter delningsgrunden de, som äro fastighetsbesittande, och de, som icke äro det. Utgående från denna princip, försöker man föra fram den tanken, att den ena kategorien bör beskattas hårdare än den andra. Det är då jordbrukarna och andra fastighetsägare, som skulle beskattas hårdare än personer, som få sin inkomst på annat sätt. De, som driva jordbruksnäring, skulle alltså dubbelt beskattas, dels för taxeringsvärdet å sin egendom och dels för den inkomst han har å densamma. Han är sålunda ställd i ett sämre plan än andra medborgare, som icke bruka jord eller som icke skaffa sig någon annan fastighet utan äro rena inkomsttagare. Ett ännu sämre läge skulle den jordbrukare komma i, som, för att höja sin inkomst, försökte driva en näring vid sidan av jordbruksnäringen, exempelvis ett hantverk. Denne blir ju utsatt för att få ett tredje slag av kommunalskatt, nämligen näringskatt.

Vad stöder man sig på å det håll, därifrån detta förslag framlagts, för att kunna framkomma med sådana underligheter, som detta kommunalskatteförslag innehåller? Jo, man säger så här: alla människor kunna icke ha samma intresse av kommunen. Somliga måste

Kungl. proposition med förslag till kommunalskattelag.
(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

ha större intresse än de andra, och dessa, som ha det större intresset därav, äro de, som besitta fastighet i kommunerna. Kan det nu ligga någon sanning i detta? Jag tror det knappast. Herr Rune har här i dag försökt visa, att när det gäller de större samhällen, där man exempelvis anlägger hamnar och bygger järnvägar, kan ett sådant större intresse hos den ena gruppen av medborgare icke anses föreligga, vare sig hos löntagare eller hos fastighetsägare. Och om detta är riktigt, och enligt min mening lyckades han tämligen väl bevisa det, måste jag säga, att, när det gäller landskommunerna i Sverige, som icke bygga hamnar eller järnvägar, utan vilkas kommunala utgifter huvudsakligen gå till fattigvård och skolväsende, skillnaden mellan de olika medborgargruppernas intressen i kommunen är ännu mindre än i städerna, där man har sådana större företag att repartisera till. Det är klart, att i dessa kommuner på landsbygden, där utgifterna gå i huvudsak till skolväsende och fattigvård, där är intressegemenskapen mellan olika kategorier inkomsttagare ganska stor, och man kan inte påstå, att den och den, därför att han är ägare av ett hemman eller en fastighet, därför har större intresse i kommunen.

Nu skulle det kunna vara på det sättet, att man från regeringshåll menar — vilket jag dock icke vill tro — att dessa personer ute i kommunerna, som icke ha någon fastighet, äro så undermåliga människor, då de icke förstått att skaffa sig fastighet, att man därför bör pålägga dem mindre kommunalskatt än andra människor. Men skulle den åsikten verkligen delvis ligga till grund för detta regeringsförslag, vill jag vördsamt protestera däremot. Därute på landsbygden finnas bland dessa andra inkomsttagare personer, som ha mycket, mycket stort intresse för alla de saker, det åligger en kommun att ombesörja för sina medlemmars räkning. Orättvisan i en sådan beskattning av fastighetsägare än andra, framgår bäst av ett sådant exempel — som jag vill anföra, därför att det är så enkelt och förståeligt. Två industriarbetare arbeta på samma fabrik och ha samma årsinkomst, t. ex. 2,500 kronor — de kunna för övrigt vara socialdemokrater, så att inte ens från den synpunkten föreligger någon skillnad mellan dem. Den ene av dessa skaffar sig ett eget hem. Den andre hyr fortfarande. Varför skall då den som skaffar sig eget hem, av denna orsak beskattas högre än den andre, som kanske är för oföretagsam att skaffa sig ett eget hem. Bådas inkomst är precis lika stor. Dock blir det så enligt detta skatteförslag. Det är tydligt, att detta måste innebära en orättvisa, att man fastslår, att den, som försöker bli egnehemsbildare, på detta sätt skall drabbas hårdare av skatten än den andre industriarbetaren, som icke vill skaffa sig eget hem. Och vad skall resultatet härav bli i framtiden, om man nu lyckas på detta orättvisa sätt vältra över kommunalskatterna och lägga den väsentliga delen på fastighetsägaresidan? Kanske ligger orsaken till detta försök till någon del i, att det uppenbarats under årens lopp, att kommunalskatterna, såsom de hittills utgått, varit orättvist fördelade. Under krigstidens goda konjunkturen, som givit även Sveriges jordbrukare deras

del av hävorna, har det tydligen framgått, att kommunalskatterna varit orättvist fördelade. Jordbrukarna ha sluppit undan med billigare kommunalbeskattning, än som de rätteligen bort utgöra. Emellertid äro dessa nu villiga att vara med om att gottgöra de orättvisor, de anse vara begångna. Kanske är orsaken den, att man nu från den andra sidan av ren hämndkänsla vill försöka lägga kommunalskatterna över på jordbrukarnas och fastighetsägarnas skuldror i större utsträckning än rättvisan i verkligheten kräver och klokheten bjuder. Pendeln kommer att svänga tillbaka till sitt utgångsläge, och detta kan komma att i tider, som stunda, medföra ett krig mellan dessa bägge intressen. Är det rätt att lamslå framåtskridandet här i landet genom att av rent hämndintresse försöka riva upp en strid mellan samhällsklasserna? Naturligtvis icke. Då vi nu gå att ordna denna fråga, bör man sätta som rättesnöre, ett försök att på bästa möjliga sätt skipa rättvisa mellan olika inkomsttagare, och denna rättvisa kan säkerligen icke ernås på det sättet, att man söker dubbelbeskatta, ja, tredubbelbeskatta den ena gruppen till favör för den andra.

Statsrådet Sandler försökte, med god kännedom om uppfostrans principer, att skrämma litet med den bild han här ställde fram. Som före detta skolman känner han väl till sättet att bringa läromeningar igenom. Å ena sidan lockade han med karamellen sitt eget förslag, som han naturligtvis fann vara bäst. Å andra sidan hotade han med rottingen de motspänstiga, som icke ville ta hans förslag. Rätteligen låg i statsrådet bekymmer över, huru det skulle gå med kommunernas beslutanderätt, i händelse det överföres på staten så mycket av kommunalutgifterna, att staten kunde kräva inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Jag skulle vilja säga som min mening, att om man exempelvis på staten överförde skolutgifterna och utgifterna för fattigvården, tror jag, att kommunalskattefrågan skulle vara ganska lätt löst. Det är just de för dessa ändamål, folkundervisningen och fattigvården, som dock äro rena statsändamål, utgående utgifterna som äro de drygaste posterna i den kommunala budgeten. Skulle man i stället överföra dessa utgifter på staten, tror jag, att kommunalskattefrågan lätt skulle kunna lösas. Regeringen och statsrådet Sandler ursäktar troligen, att vi, i avvaktan på att möjligen även ett sådant förslag skall kunna komma fram, avböja det nu framlagda kommunalskatteförslaget såsom varande för orättvist att lagfästa.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! Jag skall för min del icke i dag ingå på någon längre detaljbehandling av denna fråga. Det kan bli tillfälle därtill senare, då det särskilda utskott, som kommer att tillsättas för behandling av frågan, framlägger sitt betänkande. Jag känner mig emellertid pliktig att säga några ord, särskilt i anledning av vad herr Rune här yttrade angående det sätt, på vilket frågan behandlats av de tillkallade sakkunniga.

Föregående sommar blevo vi, undertecknad jämte fem andra dels ledamöter och dels förutvarande ledamöter av riksdagen, tillkallade i syfte att medverka till utarbetandet av ett kommunalskatteförslag. Det

Kungl. proposition med förslag till kommunalskattelag.

(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

var då icke alls angivet, att detta kommunalskatteförslag skulle erhålla den eller den formen, utan det angavs endast, att det skulle vila på de grunder, som voro utarbetade under en lång följd av år utav särskilt tillkallade personer. Det första vi sakkunniga hade att göra var att gå igenom dessa stora luntor, som i dag blivit utdelade till kammarens ledamöter, och sedan detta var gjort, höllos de första sammanträdena här i Stockholm. Vid dessa tillfällen diskuterades själva principerna och grunderna för hur kommunalskatten skulle läggas, huruvida en intressebeskattning och objektbeskattning skulle användas, och huruvida progressiv beskattning skulle komma till tillämpning.

Under behandlingen av dessa principer och grundsatser befanns det, att av de sex tillkallade personerna det var endast en, som principiellt uttalade sig mot objektbeskattning och intressebeskattning. Av de övriga sakkunniga voro två socialdemokrater, två högermän och en liberal, som uttalade sig för införandet av objektbeskattning eller intressebeskattning. Bland dessa personer var en på skatteområdet synnerligen förfaren man, ledamoten av riksdagens andra kammare, därtill ledamot av lantmanna- och borgarpartiet, landskamreraren Bökelund i Kalmar. En annan av de sakkunniga var en i denna kammare mycket välkänd person, en framstående representant för näringslivet och en person, som jag tror under de många år, han suttit i bevillningsutskottet, med synnerlig skärpa hävdade, att man i beskattningshänseende icke skulle gå för hårt fram mot kapitalet på den direkta beskattningens väg. Denne man, som denna kammares ledamöter väl känna, var disponenten vid Hasslarps sockerfabrik, herr Forssman, som icke heller han kan betecknas som någonting annat än en god högerman. En tredje var en förutvarande ledamot av denna kammare, tillhörande liberala samlingspartiet, auditören von Essen. Icke heller han yttrade sig under behandlingen av frågan om objektbeskattningen principiellt emot densamma. Den enda, som hade en avvikande mening och som hela tiden ansåg tillämpandet av objektbeskattningsprincipen innebära detsamma som påläggandet av en ny grundskatt, var vice talmannen i andra kammaren, greve Raoul Hamilton, och han förklarade för sin del därför omedelbart, att han på dessa punkter måste avgiva en reservation, då han icke kunde gå med på denna form av beskattning.

Så fortgick då arbetet. Behandlingen av själva grundvalarna och principerna, som skulle ligga till grund för det hela, pågick några dagar. Sedan utarbetades efter det beslut, som då fattats, förslaget på dessa principiella grundvalar. Därefter kommo de sakkunniga tillsammans igen efter någon månad, sedan de fått taga del av det uppgjorda tryckta och nedskrivna förslaget. Vid detta tillfälle diskuterades paragraf efter paragraf, och man fick då tillfälle att föreslå alla de förändringar, man önskade göra i olika avseenden.

Så gick återigen en tid, och fortfarande gjordes bearbetningar med biträde av bland andra landskamrerare Bökelund och likaledes med biträde av dåvarande ledamoten av riksdagens andra kammare och ord-

föranden i bevillningsutskottet, herr Källman. Dessa tvenne personer voro i huvudsak hela tiden med om att göra upp detta förslag och hade sålunda mera del i själva utarbetandet av förslaget, än vi övriga, som voro tillkallade någon gång. För min del skall jag uppriktigt säga — och det är klart —, att man, strax man fick detta förslag och fick se det nedskrivet, fick det intryck, som man väl alltid får inför allt nytt, som kommer, det intrycket, att man icke kunde gå med på den ena eller andra detaljen, och jag hade själv för min del många betänkligheter, och lyckades på ett par ställen få igenom ett par ändringar i vad sakkunniga yrkat, dels i fråga om näringskatten, dels i fråga om den progressiva skatten. Jag vill med detta ha sagt i fråga om själva beredningen av ärendet, att de sakkunniga haft tillfälle att göra sin mening och åsikt gällande i så hög grad, som tänkbart är, även om detta arbete icke varit ordnat på samma sätt som arbetet i andra fall, när det gällt kungl. kommittéer, brukar vara ordnat.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Utöver detta vill jag för min del säga beträffande orsaken till att jag anser, att det är av så oerhörd vikt att få frågan löst nu, och jag tror, att den siste talaren, herr Pålsson i Anderslöv, nog också har en känning av, att det icke finnes någon fråga i landet, som bland olika lager av befolkningen och i synnerhet bland arbetarklassen är, man kan säga, så utdiskuterad, visserligen icke i vad det gäller den ena eller andra detaljen, men så till vida, att orättfärdigheten i det nuvarande tillståndet är så känd och erkänd, att det över huvud taget är farligt att inte vidtaga en ändring så snart som möjligt. Man behöver för att få detta klart för sig, bara komma ut på en uppboresstämma på landsbygden och träffa en lönearbetare från ett industrisamhälle, vilken betalar sin skatt på samma gång som en jordbrukare av det större slaget betalar sin skatt, och man kan få talrika intyg, om, hur olika verkande och upprörande de nuvarande skatteförhållandena äro, huru personer, som endast ha sin fasta kontanta inkomst, få betala en skatt, som i regel är mycket större än den, som betalas av en person i väl situerad ställning, som har en jordbruksfastighet. Herrarna kunna här strida emot hur mycket ni vilja, men det går inte att övertyga dessa icke-fastighetsägare om, att den nuvarande ordningen är rättvis. Det är säkerligen heller ingen, som blir övertygad om att det blir bättre, om det förslag, som vi sett skisserat i tidningspressen i dag av den förutvarande chefen för vårt lands regering, blir antaget. Utskottets granskning av detta förslag skall visa, att på den vägen vinner man icke den förskjutning, som man avser med den kommunala skatteomläggningen, ty man måste försöka få fram nya skatteobjekt, om detta skall lyckas.

Vad jag för min del anser vara en av de största förtjänsterna i detta förslag — de principiella olikheterna gälla frågan om objektbeskattning eller ej — är, att man här har utsikt att få genomfört ett önskemål, som varit starkt i vårt land under många år. Detta önskemål är, att man skulle försöka få en s. k. skatteutjämning till stånd en utjämning mellan olika kommuner, som är av behovet på-

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

kallad med häyn till de olika kommunala utgifterna. Det är denna skatteutjämning som genom progressivskattens tillgripande har utsikt att bli en verklighet. Och däri ligger en oerhört stor förtjänst i vad det gäller hela den kommunala beskattningen.

Nu säger man, att principen om denna progressivskatt kan man godtaga och låta det andra ordnas och lösas provisoriskt, så att man endast går med på en difinitiv progressivskatt men ingenting annat. Nej, mina herrar, det låter sig nog icke göra, ty orsaken till att man förut icke kunnat genomföra denna skatteutjämning ligger däri, att före denna skatteutjämning måste gå en skattereglering. Det kan inte var riktigt och rättvist med dessa olika taxeringsförhållanden, som hittills tillämpats inom olika socknar, beroende på vilken kategori av medborgare, som där haft majoritet. Jag skulle kunna angiva en socken, där jag vet, att man 1918 valde taxeringsnämnden på programmet: för eller emot en ökning av jordbruksfastigheternas taxeringsvärde. Första gången segrade lönearbetarna i valet — andra gången segrade lantbrukarna. Resultatet blev, att den majoritet, som man fick i taxeringsnämnden, satte sig emot den höjning av taxeringen, som man måste anse berättigad och befogad med hänsyn till beskaffenheten av jorden i denna socken i jämförelse med andra socknar. Så länge förhållandet är det, att i valet av taxeringsnämnd i den ena socknen jordbrukarna kunna få majoritet även med den allmänna rösträtt, som nu införts, medan i en annan socken löntagarna få majoritet, så länge denna ordning kvarstår, har man inte fått den riktiga skattegrunden att gå ut ifrån och så länge denna skattegrund icke är genomförd, så att man får fram de verkliga värdena vid en taxering, så länge kan icke en skatteutjämning på rättfärdig grund genomföras.

Jag skall icke gå in för mycket på detaljer. Men jag kan icke underlåta att säga något emot den talare, som här började debatten. Det var herr Östberg på Stockholmsbanken, som anförde huru hård beskattning, man lade på bolagen. Denna visa har man hört mycket länge, och den kommer alltid igen. Läser man pressen dag för dag, tror jag icke, man kan säga, att bolagen ha det så svårt. Jag kan hänvisa till ett referat från en bolagsstämma som stod i Aftonbladet i går. Det var A.-B. Svenska Handelsbankens stämma. Det gjordes framställningar från aktieägarna, att man skulle minska tantiemet till styrelseledamöterna och verkställande direktören. Styrelsens ordförande i detta bolag, amiral Lindman, meddelade som ordförande på stämman, att för framtiden skulle tantiemet för styrelsen i dess helhet minskas från 5 % av vinsten till $2\frac{1}{2}$ %. Opponenten på stämman ansåg emellertid, att det var en väl liten sänkning. Han föreslog, att man i stället skulle gå med på att sätta tantiemet åt verkställande direktören till 1 % av nettovinsten, dock högst 200.000 kronor, åt vice verkställande direktören till $\frac{1}{2}$ %, högst 100.000 kronor och för den övriga styrelsen tillsammans 1 %, högst 200.000 kronor. Detta förslag blev avslaget. Man ansåg det icke lämpligt med så litet tantiem. Majoriteten, c:a 106,000 röster mot 2,307, beslöt, och bolags-

stämman godkände alltså styrelsens förslag, att tantiemet skulle vara $2\frac{1}{2}\%$ och icke 1% , som opponenten föreslagit.

När man ser så svindlande belopp utdelas som tantiem till styrelseledamöter, och man icke nöjer sig med att begränsa beloppet till 200,000 kronor för styrelsens vidkommande, passar det icke att komma och beklaga sig över bolagens hårda beskattning, och att de icke över huvud taget fåla den lilla progressiva skatten, som man skall taga ut särskilt på sådana ställen, där den finns att få och lämna den till kommuner, där man har fattigt och svårt.

Det är en annan sak, som jag ej kan låta bli att omnämna, innan jag slutar detta anförande; det rör icke denna proposition, men jag vill för min del begagna tillfället att stryka under en sak, herr vice talman, som ryktesvis uppgivits här i dag. Som ni vet, mina herrar, har bland de sakkunniga, som tillkallats, varit två högermän, som man aldrig ett ögonblick kunnat beskylla för att hava en revolutionär uppfattning i skattefrågan eller någon annan fråga. Bägge dessa representanter anse som ett rättvist och rättfärdigt bud, att vill man nu hava en skattereform, så måste man gå denna väg. Endast i en punkt hava dessa personer haft en avvikande mening. De anse nämligen, att progressionen skall stanna vid tre procent i stället för de av majoriteten föreslagna sex procent på den högre inkomsten. En av dessa personer är i synnerhet mycket sakkunnig på detta område. Han representerar i långt högre grad än någon annan sakkunskapen; dels har han ägnat ett helt livs verksamhet åt beskattningsfrågor, dels har han under hela den föregående hösten under en sammanlagd tid av mellan tre och fyra månader deltagit i utarbetande av förslaget i en sådan omfattning som ingen annan gjort. Det har uppgivits i dag från tillförlitligt håll, att det är märkvärdigt, att det parti, som dyrkar sakkunskapen, jämt och ständigt betecknar alla kommittéer som icke sakkunniga. I detta parti, där man icke vill erkänna något annat än sakkunskapen i den ena så väl som den andra frågan, har det uppgivits, att denne sakkunnige, landskamrer Bökelund, anses olämplig att sitta i det utskott, som behandlar denna skattefråga. För min del måste jag säga, att detta vittnar mer än något annat om, att man endast med munnen dyrkar sakkunskapen. Detta visar bättre än något annat, att denna fråga på vissa håll dryftas icke såsom en fråga där det gäller sakkunskap, utan som en politisk fråga, där man av politiska motiv stänger ute den verkliga sakkunskapen.

För min del har jag lagt huvudvikten i denna sak på att få lösning så snart som möjligt. Jag är övertygad därom, att det för landets stora arbetarskaror och löntagare är viktigt att få denna reform till stånd och att någon annan möjlighet att få skattetrycket i en rättfärdigare riktning ej förefinnes än genom införande av denna objektskatt och de fyra olika former som här föreslås. Jag tror även, att då utskottet fått ventilera de olika meningarna och förslagen skall det komma till samma slut. Det är möjligt, att det kan jämkas i en eller annan punkt, men i stort sett måste man nog säga att efter det långvariga arbete, som är nedlagt för åstadkommandet av en rätt-

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

vis beskattning, så är detta förslag det enda möjliga, om man vill hava en lösning, som tillfredsställer rättvisans krav.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr vice talmannen.

Herr Ericsson, Ollas: Herr vice talman! Ehnru det vore ganska frestande att ge sig in på en omfattande kritik av statsrådet Sänders och den föregående talarens anföranden, skall jag ändå på talmannens uppmaning och med tanke på den långt framskridna tiden avstå därifrån och fatta mig kort. Jag kan dock icke underlåta att, med avseende på den siste talarens yttrande om enigheten bland de sakkunniga, framhålla, att om man valt sakkunniga från de håll som denna omläggning av skatterna hårdast drabbar, nämligen jordbrukarna och fastighetsägarna, så tror jag, att man icke hade fått tillfälle att skryta över den enhällighet, som talaren fann för gott att framhålla.

Nu skall jag emellertid, som sagt endast begagna tiden till att uttala några allmänna reflexioner. Jag vill då säga, att det är med djupaste vemod jag tagit del av de föreliggande kungl. propositionerna angående den kommunala beskattningen. Då jag nu tänker tillbaka på förhållandena under min första riksdagstid, då en stor del av våra skatter och pålagor utslutande buros av en viss del av den svenska jorden, och det arbete och de strider, som då utfördes och utkämpades för att vinna rättelse och likställighet emellan samtliga skattskyldiga och jämför därmed förhållandena nu och de föreliggande förslagen, torde herrarna åtminstone till någon del förstå mitt vemod.

Vid den tiden hade bönderna allmänt slutit upp och samlats omkring det stora snillet, den lille bonden och småbrukaren från Halland, Carl Ivarsson. Och just under hans ledning, och tack vare den enhetliga sammanslutningen omkring de rättvisa kraven tillkämpades den första segern med avskrivning av en del av grundskatterna, och efter segslitet arbete och hårda strider togs sedermera den ena utjämningen efter den andra. Grundskatterna och indelningsverket avlyftades från den ofrälse jorden. Byggnadsskyldigheten av kyrka, prästgård, tingshus och häradsfångelse m. m. lades även på andra skattdragare än jordbruket. Vägunderhållet utjämnades också ehuru icke fullt, och nu senast, endast för några få år sedan, följde skjutsningsbördan samma väg. Under den gångna tiden har man således så småningom kommit fram till någorlunda likställighet i beskattningshänseende. Men man har likvisst varit enig om, att stora svårigheter gjort sig gällande för utfinnande av bestämmelser, vilka kunde leda till en rättvis beskattning av själva jordbruket; och lika enig är man i det omdömet, att med gällande bestämmelser när man icke rättvisa på detta område. Särskilt i ögonen fallande har detta framträtt under de onormala förhållanden, som varit rådande under kristiden. Nu passar ett särskilt parti på att, under hänvisning här-

på med patos och brådska, kräva nya bestämmelser, och kommer nu fram med de föreliggande förslagen. Vore det nu så, att dessa förslag i sin tillämpning kunde åstadkomma den åtrådade rättvisan och skapa jämnhet i skattebördan efter vars och ens förmåga att bära den, så vore icke annat än gott att säga därom. Men så är icke förhållandet. Visserligen skulle i vissa fall och under särskilda omständigheter en rättvisare beskattning ernås för en del av de skattdragande, men i stort sett skulle följden bliva den, att vissa yrken med ens finge en dubbelbeskattning. Detta bleve förhållandet med jordbruket som jordbruk betraktat ävensom för en hel del hantverk och industrier. Här skulle jag kunna som bevis för detta mitt påståen framdraga många exempel ur verkligheten, men jag skall låta anstå därmed tillsvidare. Det förefaller mig emellertid i hög grad anmärkningsvärt, att man, under hänvisning till förefintliga ojämnheter, vilka man önskar få bort, kommer fram med ett förslag, som skapar nya och än större sådana, ett förslag, som i ett enda slag omintetgör resultatet av de gångna årens trävan från jordbruksnäringens sida att uppnå jämställighet med andra näringsfång i skattehänseende. Nu förstår jag väl och vet, att många icke se saken så, och som tro, att jordbruksnäringen kan bära vad här föreslås. Till dessa vill jag endast säga: Betrakten, hur det är på detta område i verkligheten. Han I icke märkt den stora vandrigen, som hittills försiggått från landsbygden in till städerna och industrien, och hur tron I, det skall bli, om man slår in på sådana vägar, som här föreslås? Tron I, att man kan upphjälpa jordbruksnäringen på detta sätt? Tron I, att det kan skapas arbetsglädje under det tunga och dryga jordbruksarbetet, ifall man till på köpet skall straffas med en dubbelbeskattning? Jag tror det ej!

Här i kammaren får man ofta höra vittnesbörd från olika håll, att man besjålas av strävan att stödja vår modernäring, jordbruket, och senast i förrgår sades här i kammaren, att samtliga partier sökte stödja jordbruksnäringen, som om den vore en drottning. Ja, det beror på, i vilken bemärkelse man tar det. Det nuvarande regeringspartiet har med framläggandet av detta förslag visat, att det i så fall behandlar jordbruket på samma sätt som dess meningsfränder på flera ställen i utlandet behandla sina drottningar, då de köra dem från sina troner.

För min del vill jag medverka till avhjälpan av förefintliga orättvisor i beskattningen, men jag kan omöjligen vara med om att på samma gång skapa nya och större sådana, vilket som sagt skulle bliva följden genom antagande av det föreliggande förslaget.

Friherre A d e l s w ä r d: Jag förstår, herr vice talman, att både talmannen och kammaren kunna sig trötta vid den utdragna remissdebatten. Att jag vågar för några minuter taga kammarens tid i anspråk beror på, att då jag för några år sedan hade den äran att vara chef för finansdepartementet, hade jag anledning att sysselsätta mig med den nu föreliggande frågan, som redan då

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Porta.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

var gammal i finansdepartementet, och som man redan då ansåg höra till de viktigaste. Om jag nu jämför det förslag, som blivit resultatet av de sedan dess gångna sex årens arbete i de digra luntor, som nu ligga på kammarens bord, med vad man då tänkte sig, får jag uppriktigt säga, att det är icke mycket, som jag känner igen. Väl må jag medgiva, att man då visserligen icke hade tänkt sig, att den gamla objekt- eller intressebeskattningen skulle slopas. Må vara att man i det förslag, som då var skisserat, ej kunde helt och hållet undvika allt vad dubbelbeskattning heter, något som i skattelagstiftningen är ytterst svårt att fullständigt komma ifrån. Men skillnaden är den, att de påbyggnader, man då hade tänkt sig på den gamla kommunala beskattningen, icke voro på långt när så stora och betungande som i den kungl. propositionen.

Vad jag nu först och främst med hänsyn till dessa påbyggnader tänker på, är näringsskatten, som ju är någonting ganska nytt. Det har redan från så många håll blivit påvisat, och om jag uppfattade yttrandet från statsrådsbänken rätt, även därifrån erkänt, att denna skatt är synnerligen komplicerad och i tekniskt avseende svårtillämplig.

Nu må man väl säga, att det första och viktigaste, som man fordrar av ett skattesystem, är klarhet, enkelhet och lätthet att tillämpa detsamma. Detta villkor synes mig bra litet fyllas i det förslag, som Kungl. Maj:t nu framlagt. När man då vet, att denna skattekölla i alla händelser, oaktat den skall komma att drabba åtskilliga skattskyldiga mycket hårt, likväl till blott mycket ringa procent skall bidra till skattebeloppets höjande, så kan man fråga sig: Är det verkligen riktigt att hålla på en sådan komplicerad och svåränvändbar skatt, när den kommer att medföra en så liten skatteinkomst och ändock på många håll blir mycket betungande för skattebetalaren, och såvitt man kan veta, även torde komma att drabba ganska ojämnt och orättvist? Emellertid, vill man avstå från detta krav, nämligen kravet på klarhet, enkelhet och teknisk fulländning i avseende å själva skattesystemet, då måste man åtminstone fordra, att man genom denna komplicerade skatt likväl lyckas åstadkomma den största möjliga rättvisa och samtidigt därmed en effektiv beskattning; men detta synes mig ingalunda hava blivit visat, och det synes mycket sannolikt, att en sådan rättvisa och effektivitet blir synnerligen svår att uppnå med denna närings-skatt.

Jag skall icke mycket tala om det, som redan påvisats — och som jag icke kan finna, blev tillfredsställande besvarat från statsrådsbänken — nämligen, att utredningen i allmänhet är bra otillfredsställande och otillräcklig, för att det skall bliva möjligt för de enskilda riksdagsmännen att bilda sig en bestämd personlig övertygelse om verkningarna av detta skatteförslag. Särskilt vågar jag påstå, att detta är förhållandet med hänsyn till näringsskatten; och det förefaller mig också, att den motivering departementschefen i sitt yttrande lämnade för den dubbla beskattning, som uppstår av den föreslagna särskilda beskattningen av fastigheter, är synnerligen svag. Det motivet är visserligen riktigt, då det gäller nödvändig-

heten att få en objekt- och intressebeskattning i allmänhet för kommunerna. Men däremot kan jag absolut icke finna, att det motivet är giltigt för att samtidigt lägga objektbeskattningen så, att man också får dubbelbeskattning. Detta synes uppenbart gå för långt för att kunna kallas rättvist. Nu anfördes från statsrådsbänken ett par exempel på, huru befogad denna dubbelbeskattning var. Jag vågar ifrågasätta, huruvida statsrådets exempel verkligen voro riktiga. Jag fäste mig särskilt vid det, som jag tror åhörarna i allmänhet också fäst sig vid, nämligen exemplet om snickaren och trädgårdsmästaren, som hade lika stora fastigheter. Herr statsrådet sade, att båda blevo naturligen beskattade efter sex procent av taxeringsvärdet, som var lika för båda, men dessutom blev snickaren beskattad för sin inkomst av arbete till 2,000 kronor och fick sålunda dubbelbeskattning, medan däremot trädgårdsmästaren, som tog sin vinst ur den lilla fastigheten, icke fick denna dubbelbeskattning. Jag måste uppriktigt säga, att jag icke förstår det resonemanget. Jag förstår icke, varföre trädgårdsmästaren blir befriad från att beskattas för inkomst av arbete, det som han nedlägger på sin jord, lika väl som snickaren för sitt arbete. I varje fall tror jag, att jag icke säger för mycket, då jag säger att, för att man skall få en riktig bild av, hur detta skattesystem skall komma att verka, det ingalunda duger att komma med ett eller ett par exempel, utan man måste, taga en mängd olika exempel för att göra sig en sann bild av, huru verkligheten kommer att ställa sig. Jag skall icke nu upptaga tiden med att försöka framställa sådana exempel. Jag tillåter mig, herr statsråd, dock att ge ett exempel. Antag, att två personer ha vardera en förmögenhet av 50,000 kronor. Den ena köper en fastighet för 50,000 kronor, den andra köper obligationer för samma belopp. De hava samma avkastning, och de hava dessutom inkomst av arbete, måhända lika mycket båda två. Huru ställer sig jämförelsen mellan dessa två? Om jag uppfattat förslaget rätt, kan jag icke förstå det på annat sätt, än att den som placerat 50,000 kronor i obligationer, får skatta omkring hälften av vad den får skatta som har sin förmögenhet placerad i fastighet, den senare får jämte förmögenhetsskatten också betala en särskild skatt för fastigheten. För min del tror jag, att det är svårt att inse den fulla rättvisan i detta förslag, och jag kan icke finna, att det är nödvändigt att anordna det så, även om jag ger herr statsrådet rätt i att det är oundvikligt att under någon form hava en objekt- och intresses katt för att vara försäkrad om de inkomster, som äro nödvändiga för kommunerna.

Jag skulle också vilja i förbigående upptaga en sak, som herr statsrådet omnämnde, då han meddelade, att inkomsten såsom skatteälla har växt så oerhört i förhållande till fastigheterna som skatteälla mot vad det varit tidigare. Jag vill naturligtvis icke bestrida de siffror, som herr statsrådet gav; men då han tog landet som en klump, som ett beskattningsdistrikt, är jag nödsakad att säga, att om man vill bedöma siffrorna riktigt är det nödvändigt att taga landet för sig och städerna för sig, där inkomsten i varje fall fall spelar en helt annan roll, än den gör

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

på landet. Vidare vill jag i detta sammanhang säga, att med det förbättrade taxeringsväsende som måste bliva en följd av varje omläggning av skattesystemet, kommer nog denna skiljaktighet i hög grad att utjämnas och förhållandena att bliva mera jämförliga med vad de voro under äldre tider.

Jag kan icke underlåta att även säga ett ord rörande beskattningen av skogsfastigheterna. Det är visserligen sant, att det föreslås, att inkomsten å vilken bevillning skall beräknas på skogsfastighet, skall beräknas endast till hälften av vad som skall göras i fråga om jordbruksfastighet eller till tre procent. Men då man livväl utgår ifrån — och det är meningen — att taxeringen på skogsfastigheten skall ske så, att även den växande skogen ingår i fastighetens taxeringsvärde, får jag säga, att jag är rädd för denna beskattning; det är ett sätt att beskatta, som är farligt för näringen, då man rent av premierar för tidiga skogsavverkningar. Efter min uppfattning borde det vara bättre att använda skogsaccis, man skall använda den som statsskatt och icke som kommunalskatt, för vilket ändamål den är olämplig och icke ger vad man rättvisligen av en sådan skatt skulle kunna taga in.

Sedan må det tillåtas mig att göra en annan anmärkning, vilken visserligen är bemött av herr statsrådet, men vars bemötande icke kan anses vara tillräckligt; den rör systemet att inrätta en särskild progressiv inkomstskatt vid sidan av den statliga skatten d. v. s. en kommunal progressiv inkomstskatt, som i själva verket är en kommunalskatt endast till namnet, då i verkligheten nittio procent av den inkomst, den lämnar, skall gå till staten att fördelas bland kommunerna. Jag har svårt att förstå, att det kan vara lämpligt, och jag finner det högst egendomligt bredvid en förutvarande skatt att inrätta en ny enligt precis samma system, men som man i alla fall icke kan använda direkt som kommunalskatt, utan som måste gå omvägen genom staten för att fördelas. Varför icke taga de belopp, som äro erforderliga för utjämning, direkt av statsmedlen? Då kan man rätta sig efter det verkliga behovet. Nu kommer det att inträffa att under nedgående konjunkturer, de medel, som på detta sätt genom den kommunala progressiva inkomstskatten erhållas, och som skola fördelas bland dem som bäst behöva dem, komma att visa sig vara alldeles otillräckliga för sitt ändamål. Jag observerade mycket väl det svar, som herr statsrådet gjorde på denna invändning. Han sade, att det är en helt annan progressivskala och mildare sådan för inkomsttagare, den som skall användas för den kommunala progressiva inkomstskatten, men jag kan icke se annat än att detta är en rent praktisk lämplighetsfråga, som mycket väl kan ordnas, om medlen toges från statsmedlen direkt utan en sådan skenbar kommunalskatt som denna skulle bliva. Jag tillåter mig hänvisa på, att om man vill taga medlen till utjämning från en särskild skattekölla, så finns det ett sätt att göra det, nämligen just genom att använda den skogsaccis, som jag nyss talade om. Det bleve en särdeles lämp-

lig skattekälla om man ville använda den för detta ändamål, till fördelning bland kommunerna.

Jag vill nu, herr vice talman, hur frestande det än kunde vara att fortsätta längre, icke göra det. Jag vill i min avslutning endast anföra ett skäl, som för mig talar mycket kraftigt emot att nu definitivt fastslå ett kommunalt skattesystem, som i sig innehåller så mycket nytt och i högsta grad oprövat, och vars verkningar ej kunna överblickas. Då de ekonomiska förhållandena i allmänhet både hos oss och ute i världen äro så ofantligt osäkra och penningvärdet är så ytterligt svävande, är det då riktigt att fastlåsa denna stora på vårt ekonomiska liv så djupt ingripande fråga, då ett uppskov väl icke skulle kunna åstadkomma mycket skada. Man vet ju, att de värsta felen, som nu vidlåda vår kommunalbeskattning mycket väl kunna avhjälpas genom provisoriska medel eller åtgärder, som äro lättare att sedan ändra och reglera. Naturligtvis har det varit omöjligt för oss litet var med den korta tid, som vi haft tillgång till den kungl. propositionen, att bilda oss en bestämd övertygelse om densamma. Men jag har ändå tillåtit mig, herr vice talman, liksom så många andra att redan nu då den remitteras uttala den tvekan, som man känner då man står inför allt detta, som icke kan överblickas.

Jag önskar därför, att vad jag nu sagt måtte finna vederbörligt beaktande vid propositionens behandling i det särskilda utskottet.

Herr A l e x a n d e r s o n: Herr talman! Det anförande, som hölls från statsrådsbanken, kunde fresta till ett rätt utförligt bemötande. Men jag skall för min del ej falla för den frestelsen med hänsyn till den långt framskridna tiden, ehuru det må tillåtas mig att göra den anmärkningen, att det i viss mån beror på herr statsrådet, att tiden är så långt framskriden, ity att herr statsrådet till sitt inlägg i remissdebatten över denna kungl. proposition ansåg sig böra foga ett inledningsanförande till en remissdebatt angående en ännu icke avlåten motion. I denna senare remissdebatt skall jag ej tillåta mig att göra något inlägg, utan jag skall hålla mig till den föreliggande kungl. propositionen.

En punkt i herr statsrådets anförande, som jag för min del med särskilt intresse följde, var det försvar, som presterades för intresseprincipen och dess genomförande i det kungl. förslaget. Men jag måste säga, att här blev jag i hög grad besviken. Herr statsrådet yttrade, att de teoretiska grunderna för intresseprincipens användning finnas så fullständigt planlagda i den kungl. propositionen, att han kunde nöja sig med att hänvisa till den. Ja det finnes ju där meddelat en del om vad vissa teoretici sagt till förmån för denna princip; men föredragande departementschefens eget principiella försvar för densamma är däremot så synnerligen knapphändigt, att det efter min tanke varit i stort behov av att utökas. Det rör sig dock icke här om denna teoretiska fråga: intresseprincipens användbarhet överhuvud vid kommunal beskattning. eller

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.

(Forts.)

om vad man sagt om den saken i det ena eller andra främmande landet, utan här rör det sig om, i vad mån faktiska kommunalutgifter i våra stads- och landskommuner äro — resepektive i vilken omfattning de äro — av den beskaffenhet, att vissa särskilda intressen böra därför särskilt beskattas. Därvid bör man väl reda ut för sig, vilka dessa särskilda slag av utgifter äro; huru stor del de utgöra av kommunens budget; i vilken omfattning sådana fluktuationer förekomma, att man har svårighet att taga hänsyn till dessa förhållanden. Anser man sig därvid utan alltför grov approximation kunna skapa en genomsnittlig rättvisa genom att utpeka vissa bestämda intressebärare såsom lämpliga föremål för särskild beskattning, måste ju vidare utredas *efter vilka grunder* den skall uttagas för att bliva rättvis; särskilt huruvida ett belopp oberoende av kommunens totala inkomstbehov skall uttagas, eller om dessa särskilt beskattade skola repartisera i vad som behöves för att fylla den allmänna bristen i kommunens budget; och slutligen, om man väljer sistnämnda väg, vilken repartitionsgrund som är den rättvisa.

Vad finnes egentligen rörande alla dessa frågor utrett i den kungl. propositionen? Jo, följande. På sidorna 235 och 236 säger departementschefen, att det kan icke nekas till, att vissa kommunala utgifter äro av den beskaffenhet, att särskilt en del av kommunens medlemmar ha synnerligt gagn därav. Som exempel på detta nämnes ett par från städer och stadsliknande kommuner hämtade exempel, nämligen anläggandet av en hamn eller framdragandet av gata eller vattenledning. Vidare kan det enligt propositionen sägas, att en näringsföretagare föranleder större utgift för sin kommun genom den ökade fattigvård, som indragandet av en stor arbetarstam är ägnad att medföra. Kommer man sedan till frågan om de rena jordbrukskommunerna och grunderna för jordbruksfastighets beläggande med en särskild intresseskatt, innehåller den kungl. propositionen, såvitt jag kunnat finna endast följande uttalande: »Vad angår de rena landskommunerna, bör det ihågkommas, att nödvändigheten att trygga tillgången på beskattningsföremål i de olika kommunerna talar för en på intresseprincipen vilande objektbeskattning.» Här har man ju *kastat om synpunkten!* Här är det icke fråga om, att vissa ha särskilt gagn av ett kommunalt företag eller att vissa föranleda ökade utgifter för kommunen, utan här är det *behovet av en viss stabilitet i inkomstsidan* av kommunens budget som gör sig gällande, d. v. s. den synpunkt, som har framdragits just från det håll, där man kritiserat den kungl. propositionen. Något vidare skäl för intresseprincipen har jag icke kunnat finna åberopat.

Sedan övergår departementschefen till att diskutera, huruvida denna intressebeskattning bör uttagas genom särskilda avgifter, och finner, att sådana särskilda avgifter väl kunna i specialfall komma i åtanke, men i detta sammanhang vill man icke gå in derpå, utan, såsom det heter på sidan 245, »ett genomförande av beskattning

efter intresse (begreppet här taget i vidsträcktare bemärkelse) måste huvudsakligen ske genom en å vissa objekt lagd allmän kommunalskatt». Här har man sålunda avstått från tanken på att kunna närmare genomföra den rättvisa, som genom intresseprincipens tillämpning skulle åstadkommas. Man har utan närmare motive-ring bestämt sig för den grövre genomsnittlighet, som ligger däri, att utan vidare vissa skatteobjekt alltid underkastas en extra-beskattning. Frågar man sig vidare, om denna skatt bör utgå ofter genom skatteförfattningen själv fiverat belopp, så svarar oss departementschefen utan någon närmare motivering, att det är nog icke annan råd än att taga den som en repartitionsskatt, en skyldighet att med extra bevillningskronor deltaga i den kommunala bevillningen. Så kommer man till repartitionsgrunden. Här erkänner han, departementschefen, att förhållandena äro olika i olika kommuner och att repartitionen väl rätteligen borde ske efter olika grunder i olika fall. Men det bleve opraktiskt; man måste ha en repartition efter enhetlig grund för hela landet. Har man kommit till den punkt, väntar man naturligen med spänt intresse att få utrett, hur denna enhetliga grund för repartitionen emellan de allmänna och de extra bevillningskronor skall läggas för att verka någorlunda rättvist. Men om denna kardinalpunkt har jag fåfängt sökt någon upplysning i den kungl. propositionen. Man får gå till sidan 632, där departementschefen meddelar, att han för sin del stannat för ett eller tre alternativt uppställda s. k. repartitionstal, rörande vilka det i statistiska tabeller utvisas hur deras tillämpning skulle praktiskt verka i fråga om skattebelopp i ett antal konkreta fall. Däremot har jag icke kunnat finna vare sig någon utredning i huvudpropositionen själv eller någon hänvisning till närmare utredning i någon av de andra propositionerna i ämnet, varför man anser, att just det valda repartitionstalet skulle leda till ett rättvist resultat. Men det är ju på dessa repartitionsgrunder, som hela frågan, huruvida man kommit till ett tillnärmelsevis rättvist resultat, hänger!

Man kommer i detta sammanhang dessutom ovillkorligen att erinra sig, att som deltagare i denna repartition skall ju bl. a. ingå det s. k. näringskattekapitalet. Ur teknisk synpunkt har ju emellertid intet i denna proposition blivit föremål för en så hårdhänt kritik som just näringskatten. Herr statsrådet har nyss sagt, att om man skickar ut förslaget på nytt på remiss, kommer samma svar som förut från kammarrätten, nämligen att man i princip är för en intressebeskattning. Men jag förmodar, att man också skulle från kammarrätten ånyo få det svaret att den av *Kungl. Maj:t* tänkta näringskatten icke är möjlig att använda. Att riksdagen skall komma till samma resultat måste ju synas vara en nära lig-gande möjlighet, med hänsyn till den verkligt ampra kritik, som från alla sakkunniga håll beståtts näringskatten. Men hur går det då med hela denna repartitionsplan, om man icke kan använda detta i planen ingående momentet? Jag föreställer mig, att här ligger en svårighet, som kan bliva nog så allvarlig. Man läser icke

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

kunna avstå från näringsskatten och fastlåsa fastighetsbeskattningen.

En annan punkt i herr statsrådets anförande har nyss berörts av baron Adelswärd, nämligen frågan om den utredning, som beståtts i det kungl. förslaget, och i vad mån den sakkunskap, som finnes i landet, även på annat håll än på ämbetsmannahåll, har fått tillfälle att giva sina synpunkter tillkänna, beträffande huru förslaget i praktiken skulle verka. Besinnar man, hur därmed förhåller sig, kan det verkligen frågas om det riktiga varit att som nu framlägga ett definitivt förslag till kommunal skattelag. I denna punkten brister det, så vitt jag förstår, betänkligt såväl i herr statsrådets argumentering, som ännu mera i den argumentation, som lämnades av den ärade representanten på Kristianstadsbänken. Det resonerades egentligen som så: Vi hava odrägliga förhållanden. Skola vi då dragas längre med detta? Det är omöjligt. Det svenska folket har tröttnat. Låt oss alltså klämma till med en definitiv kommunalskatt i enlighet med det enda förslag som föreligger! Nej, så lätt går det inte an att ta på saken! Det finns ju dock en gammal klokhetsregel, som bjuder, att man icke, för att komma ifrån gamla orättvisor, skall gå åstad och omedelbart låsa fast sig vid nya. Man skall väl också här se till, om icke just det bleve resultatet. Det kan icke sägas, att man icke har annat att göra än klämma till, eftersom förhållandena äro så odrägliga. Det finnes ju en närliggande tredje möjlighet, nämligen att *nu för tillfället* — låt vara icke med fullt övervägande och i alla avseenden genomtänkta medel — avhjälpa de skriande missförhållandena och på det sättet få tid och andrum att överväga och se till vad som därefter kan skapas till. Det förefaller mig så naturligt, att departementschefens resonemang borde ha vänt in på den linjen, då han på sidan 243 säger följande: »Då jag, på sätt nu nämnts, icke *kunnat i huvudsak ansluta mig till någotdera av de föreliggande förslagen*, har jag haft att överväga, huruvida frågan borde ånyo i hela sin utsträckning överlämnas till utredning av särskilda sakkunniga, eller om dess vidare beredning borde äga rum inom finansdepartementet.» Men så kommer han in på det resonemanget, att det är så länge denna fråga varit uppe; det är att befara, att det bleve en ökning på utdebiteringen. *Därför* anser han sig skyldig framlägga ett definitivt förslag till nya skattegrunder. Men varför det nödvändigt skall vara ett *definitivt* förslag, det har han icke kunnat säga oss.

Detta förefaller mig så mycket betänkligare som herr statsrådet, det tillåter jag mig säga, ingalunda lyckats avböja de erinringar, som gjorts angående beskaffenheten av utredningen i ärendet. Det går icke att i en sådan sak som denna hänvisa till att den och den tekniska detaljen varit hänvisad till myndigheter, som granskat det och det lagförslaget i vad angår paragrafen den och den, siffran den och den och bokstaven den och den. Det är mycket möjligt, att förslaget är i det hela tekniskt väl utarbetat och granskat i sina detaljer. Men vad som *icke* varit föremål för utredning och

för den allsidiga prövning som kan begäras, det är den stora frågan, huru *en hel kommunal skatteplan av denna beskaffenhet* kommer att verka på de förhållanden som äro så oändligt skiftande i vårt avlånga land i städer och lantkommuner i olika landsändar och av olika typer. Det är icke bara ämbetsverkens sakkunskap, som skall tagas till hjälp vid utredande av den saken, utan det är tydligen den praktiska kommunala och ekonomiska erfarenheten, från enskilda delar av landet, från kommuner av olika arter, som bör tagas i anspråk.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Nu anmärktes det, att man ju fått en särskild prövning av sakkunniga, och herr Nilsson i Kristianstad hänvisade nyss till, att det varit sex sakkunniga, av vilka det endast skulle varit en som motsatte sig intressebeskattningen. Detta yttrande av herr Nilsson i Kristianstad är ägnat att belysa, huru man använder detta uttryck intressebeskattning eller intresseprincip i olika bemärkelser. Läser man herr von Essens reservation, går han på precis samma principiella linjer som greve Hamilton ifråga om intressebeskattning, ehuru han uttrycker det på annat sätt. Han säger, att han icke har något emot intresse- eller objektbeskattning, men han motsätter sig på det bestämdaste, att en särskild intressebeskattning skulle drabba någon ovanpå den allmänna inkomstbeskattningen; han går den vägen, att de böra få *supplera* varandra, men alldeles icke *dubblera* varandra. I resultatet är det ju greve Hamiltons linje. Av de övriga tillkallade sakkunniga, var det två från högersidan, som voro av den mening, att progressionen skulle gå efter en annan och lägre norm, än enligt Kungl. Maj:ts förslag, vilket återigen inverkar på samtliga övriga skattskyldiga. Ej heller från detta håll har alltså den plan till fördelning utav de kommunala bördorna, som den kungl. propositionen framlägger vunnit understöd, utan i ett viktigt moment blivit avböjd, och det som sagt återverkar ju på alltsammans.

Och när jag nyss hörde en av de sakkunniga, som stött den kungl. propositionen, och den motivering, varför *han* avgivit sitt sakkunnigevotum för den, så ökades i själva verket icke min känsla utav, att genom den där snabba sakkunnigeberedningen man vunnit så stor ökad garanti för, att förslaget är välgrundat. Herr Nilsson i Kristianstad uttryckte själv förhållandet så, att det var några av de tillkallade, som sågo mycket noga på förslaget, »och två andra, som tillkallades någon gång», såsom orden föllo, vi kommo till det och det resultatet. Och den granskning, som herr Nilsson för sin del vid dessa sparsamma tillfällen ägnade förslaget, får man väl antaga, att man fick höra kontentan av idag. Den var ju följande: För det första är det nuvarande tillståndet härresande och måste ändras. Ja, ingen bestrider det. Det andra skälet för förslaget var, att den nuvarande taxeringen är otillförlitlig; den beror, enligt herr Nilsson, på utgrånngen av valen av taxeringsnämnderna i de olika taxeringsdistrikten, vadan man icke kan få någon rättvis taxering till stånd, förrän man får andra taxeringsmyndigheter. Men den omständigheten, att man räknar med att taxeringen är mer eller mindre felaktig i vissa kommuner, få vi väl icke använda såsom grundlag för vårt bedömande.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

huru en så stor skattefråga som denna skall lösas. Motiverar man intressebeskattningen som en komensation för att somliga icke blivit vederbörligt högt taxerade, begår man ju en orättvisa mot de övriga, som verkligen taxerats till fullt ut rätta beloppet. I stället måste man sätta in sin kraft på, att taxeringsförfarandet förbättras. Det andra leder ju bara till, att de, som icke fått sin taxering för låg, bliva med orätt drabbade två gånger.

Det tredje skälet, som anfördes — jag tvekar, om jag skall nämna det — var, att det finnes stora aktiebolag, som hava råd att avlöna sina direktörer med tantième till tredubbla beloppet av vad Stockholms borgarråd har. Men den omständigheten, att det finnes så stora aktiebolag, att de ha råd att giva så stora löner, kan väl icke få inverka på denna sak. Den omständigheten att bolaget rör sig med stora inkomstbelopp säger ju för övrigt ingenting om, hur pass stor inkomstprocent bolaget haft. Och det är ju inkomstprocenten och icke det absoluta beloppet, som är bestämmande för skatteprogressionen. Den saken ligger alltså helt vid sidan. Men jag tillåter mig konstatera, att några andra grunder, varför det kungl. förslaget bör antagas, än de nu nämnda, hava icke från talaren i fråga andragits.

Herr Rune: Herr vice talman! Jag har uppkallats av de anmärkningar, som från statsrådsbänken ägnats mitt anspråkslösa inlägg på förmiddagen, och jag beklagar, att jag bara har några minuter för att bemöta dem.

Det sades av den föregående talaren, att det använts så mycket tid till att kritisera ett förslag, som icke ännu var avgivet. Det har också använts mycken tid att kritisera den förordning om kommunal beskattning, som nu gäller, och varom vi alla äro ense, att den icke duger.

Jag tillåter mig emellertid några anmärkningar. Jag fick den förebråelsen, att även jag var beredd att tillstyrka en provisorisk progressiv beskattning, och det tyckte herr statsrådet var egendomligt. Jag har ju inte särskilt vänt mig emot progressivskatten men i allmänhet är det väl så, att man såsom en provisorisk åtgärd lättare kan taga en lag, som måhända visar sig icke fullt lämplig än om det gäller att antaga ett definitivt förslag.

Det säges vidare från statsrådsbänken: vad skall det tjäna till att höra Sveriges kommuner över denna kommunala skattelag? Det är ju icke brukligt. Men jag nämnde ju, att man borde hava hört länsstyrelserna, som äro sakkunniga i beskattningsfrågor och att man borde höra kammarrätten. Och det borde också herr statsrådet tala om, varför icke länsstyrelserna och kammarrätten blivit hörda. Svaret hade blivit litet fylligare, om herr statsrådet tänkt på den saken.

Vidare gav sig herr statsrådet in på några gränsfall. Först och främst jämförde han beskattningen å fastighet och beskattningen av inkomsttagare. Om jag icke misstog mig, så var utgångspunkten i fråga om dessa gränsfall det nuvarande beskattningssystemet; men herr statsrådet vet, att jag och ingen annan heller i dag bestritt, att det

systemet är olämpligt, det har tvärtom varit med mycken stor tillfredsställelse jag kan konstatera, att statsrådet och jag varit eniga om, att innan denna riksdag slutar, så måste vi hava någon förändring i de bestående förhållandena i fråga om den kommande skattskyldigheten. Sålunda, det exemplet träffar icke mig! För övrigt vill jag säga, att med allt erkännande av den utomordentliga skicklighet som herr statsrådet ådagalagt för att försvara saken måste jag dock påpeka att när man tager matematiska exempel, är det icke så svårt för en skicklig matematiker, att komma med gränssfall, som visa ojämnheter, och relativa orättvisor när det gäller beskattningen. Det ligger i sakens natur, och det kan icke undvikas.

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

Sedan fingo vi också veta, huru stor procent av kommunalskatten i hela landet har betalats av jordbruket under olika perioder, och att det har visat sig, att denna procent ideligen sjunkit. Herr statsrådet var nog samvetsgrann att en passant nämna, att detta sjunkande berodde på de förändringar, som ägt rum i landet. Jag skall be att få komplettera denna mera knapphändiga förklaring och säga, att förskjutningen helt naturligt beror på, att under tiden har Sverige övergått från att vara ett i huvudsak jordbrukande land till ett industriland, och då är det väl icke underligt, att industrien kommit att bära en allt större del av kommunalskatten. Det tycker jag är så naturligt att man knappast behöfve påpeka det.

Sedan var det en fråga om näringsskatten. Vissa affärer, som börjades, gävo god avkastning och följaktligen en bra skatt. Men sedan gick det dåligt för dem, men ändå skulle de bliva beskattade. Ja, tänk hur utmärkt det vore för en kommun att, även om näringsföretagen icke i fortsättningen förtjänade något, ändock få beskatta dem. Men jag undrar, om det icke komme att taga en ända med förskräckelse, för att använda folkets språk, som vår vän Fabian brukar säga. Det är väl icke så, att en företagare kan betala skatt endast för att få driva sin rörelse, utan för att betala skatt fordras det väl också en inkomst för honom. Jag kan icke tro, att en näringsidkare betalar skatt utan att förtjäna penningar, utan jag tror nästan, att det är nödvändigt, att han förtjänar något. För att kunna taga in skatt ur en näring, så måste den förtjäna något. Annars kan ju företaget icke fortsätta sin rörelse. Att betala skatt med lånta pengar eller att tillgripa sitt kapital för skatten gå väl inte i längden. En sådan rörelse måste snart upphöra.

Sedan nämndes det, att skulle vi endast beskattas efter förmågan, så bleve det precis samma skatt som statskatten. Det finnes ingen anledning att draga ut konsekvenserna därhän ty vi få väl försöka få fram ett förslag, som så att säga går en medelväg mellan de från finansdepartementet ifrågasatta förslagen och den förutvarande kommunala beskattningen. Vi vilja således icke gå så långt som Kungl. Maj:t.

Här talades om, att jag skulle av praktiska skäl vara orättvis. Det är så med en beskattningslag, att den i allmänhet icke kan vara fullt rättvis. Jag får nöja mig med att icke vara fullt så orättvis som Kungl. Maj:t i sitt förslag; jag har ett gott samvete då jag i

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

någon mån realiserar den tanken. Från statsrådsbänken skall man icke begära av mig några orimligheter, ty jag är en skröplig människa och får vara nöjd när jag söker göra orättvisan så liten som möjligt.

Herr statsrådet S a n d l e r: Herr talman! Jag beklagar, att jag måste ytterligare belasta mitt förut långa skuldkonto, men jag kan icke undgå att taga till ordet ännu en gång, efter vad här blivit sagt, ty vad som icke bestrides, anses ju vara erkänt, enligt vad ett par talare förut velat antyda.

Jag vill först betona, att då jag här tidigare tillät mig att yttra mig om vad som kallas »en ännu icke väckt motion», så är anledningen därtill den, att om man över huvud taget skall diskutera den kommunala skattefrågan, måste man fråga sig, vilka olika alternativ man har att välja på. Jag tillåter mig erinra att herr Alexander — jag beklagar att han icke nu är här närvarande — just nyss strök under, att just därför att det finnes ett tredje alternativ vid sidan av Kungl. Maj:ts förslag och något annat definitivt förslag, böra vi icke taga Kungl. Maj:ts förslag. Med det menar jag är tillräckligt vitsordad befogenhet av att här ställa under diskussion icke blott Kungl. Maj:ts förslag utan även de andra alternativa förslag, med vilka det skall jämföras, och av det skälet tror jag, att jag kan bära den lilla admonitionen ganska lätt.

Jag vill för övrigt påpeka, att de resonemang, som här föras emot regeringsförslaget, löpa utefter så många olika linjer, så att, om man skulle försöka följa dem alla, befarar jag, att kammaren finge stanna här en mycket lång tid ännu. Jag nöjer mig med att konstatera, att från ena hållet får man höra, att detta förslag är ett teoretiskt förslag. Det är inte praktiskt, sade herr Rune. Sedan kom herr Alexanderson och sade: Detta förslag är icke teoretiskt genomtänkt. Man har icke genomdiskuterat olika möjligheter, som här finnas. Det sades vidare från herr Alexandersons sida: Det må vara sant, att vissa tekniska saker ha blivit underställda myndigheternas prövning. Men de stora principerna ha icke blivit det, och därför menade han, vore min utveckling här otillräckligt övertygande. Jag tillåter mig erinra därom, att just den princip, som här stått i förgrunden hela tiden under debatten, nämligen frågan om intressebeskattningen, som har varit föremål för myndigheternas yttranden, och jag ber kammarens ledamöter vara vänliga och läsa vad som står i den kungl. propositionen om den allmänna anslutning, så gott som enhällig, från länsstyrelserna och, fullständigt bestämd, från kammarrättens sida, som i detta avseende ligger bakom den kungl. propositionen. Man kan inte undgå att upptaga kammarens tid en smula i onödan, om man på detta sätt nödgas att åter upprepa vad som har sagts i ett tidigare anförande.

Beträffande kammarrättens ställning torde det vara skäl att här fastslå, på grund av de yttranden, som ha fällt, att ifråga om näringskatten har kammarrätten ursprungligen själv föreslagit en näringskatt. Den har alltså ingått i kammarrättens skatteprogram.

Då kammarrätten fick departementets förslag, som var lagt på ett annat sätt, fann sig kammarrätten ha anledning att skriva att »ur teoretisk synpunkt syntes de angivna grunderna för en näringskatt icke lämna rum för anmärkningar», och kammarrätten säger vidare, att »givetvis borde en kombination av dessa faktorer lämna ett mera fullständigt och tillförlitligt uttryck för näringsverksamhetens intressegemenskap med kommunen än vad avkastningen ensam för-
måde» — såsom kammarrätten föreslagit — »liksom ock en näringskatt enligt förslaget grunder innebure en större stabilitet än en näringskatt, som uteslutande vilade på avkastningen». Jag tror, att man icke har anledning att vänta ett varmare erkännande från kammarrättens sida, då kammarrätten själv tidigare har framställt ett förslag i *annan* riktning. Då den nu yttrat sig över detta förslag har den dock funnit det vara ur angivna synpunkter att föredraga framför kammarrättens eget. Sedan lägger kammarrätten till, att den av praktiska skäl med hänsyn till taxeringssvårigheterna icke vågar förorda förslaget till antagande. Jag har redan förut antytt, att i dylika hänseenden är den prövning, som kan ägnas saken här i riksdagen säkerligen av minst lika stort värde som den prövning, som har kunnat ägnas frågan på ett förberedande stadium hos vissa myndigheter. Speciellt ifråga om taxeringsförfarandet finnes det fullt tillräcklig sakkunskap inom riksdagen för att kunna bedöma, vilka möjligheter i detta stycke förefinnas, och jag tror inte, att kam-
marens ledamöter böra bilda sig någon slutgiltig uppfattning, om dessa svårigheter äro så oöverstigliga, förrän man haft tillfälle att icke bara läsa lagtexten — vilken, det medger jag visst kan förefalla krånglig, då man läser den första gången — utan även haft tillfälle att se, hur detta skatteförslag ser ut, då det blir överfört i deklarationsformuläret. Först då får man en klar uppfattning om hur pass svårt det kommer att bli i tillämpningen. En proposition i detta hän-
seende har ju ännu icke framlagts men förebådats, och jag vill därför särskilt fästa uppmärksamheten vid angelägenheten av att man, när det gäller att bedöma näringsbeskattningens möjligheter, först av-
vaktar det intryck, som dessa nya deklarationsformulär kunna göra.

Jag har ytterligare endast ett par saker att betona. Det sades ifrån en talare för en stund sedan, att ett av mig meddelat exempel beträffande ett par arbetare, av vilka den ena var snickare och den andra var trädgårdsmästare, var så svårt att förstå, därför att det väl borde vara så, att även den, som hade inkomst av frukt- och träd-
gårdsodling borde få skatta för inkomst av arbete. Ja, så är det faktiskt icke nu, men jag förmodar, att den ärade talaren menar, att det skulle bli så i ett kommande förslag, vare sig provisoriskt eller definitivt. Jag vill nu betona, att anledningen till att jag anförde detta exempel var, att jag ville visa, att ifall man vill vara något så när rättvis, har man bara två saker att välja på: antingen ingen objektskatt alls, eller också en sådan, som ligger på *alla* fastigheter, och jag anser det verkligen behöfligt att ytterligare stryka under detta, därför att det tredje alternativ, som det här varit tal om i

*Kungl. propo-
sition med
förslag till
kommunal
skattelag
(Forts.)*

Kungl. proposition med förslag till kommunal-skattelag.
(Forts.)

verkligheten innebär, att man behåller objektskatten men *endast* för de fastigheter, som lämna en ringa inkomst i förhållande till sitt taxeringsvärde.

Det sades vidare av samme ärade talare, att det vore väl ändå rimligare, att man nu toge en provisorisk lösning och läte det anstå med den definitiva, och han angav som ytterligare skäl för detta, att det nu rädde så svävande ekonomiska förhållanden i världen. Ja, mina herrar, om man skall anlägga även den synpunkten som ytterligare skäl för ett uppskov med denna sak, *kan* det naturligtvis mycket väl hända, att vi komma att passera långt förbi 25-årsjubileet av kommunalskattefrågans upptagande i svenska riksdagen, innan vi ens ha något nytt förslag framme på riksdagens bord. Och då blir vad som nu kallas en provisorisk lösning icke bara, som från början sagts, ett provisorium för att vinna rådrum för ett år, utan det blir måhända en lösning av kommunalskattefrågan, som skall bestå under en lång följd av år.

Herr Rosén: Herr talman! I sitt första anförande förklarade statsrådet Sandler, att detta problem är ofantligt svårt. Detta yttrande är mycket egendomligt, om man erinrar sig, att för några veckor sedan här i staden hölls en socialdemokratisk partikongress, där man efter att under två timmar hava åhört ett föredrag rörande kommunalskattefrågan, var så på det klara med denna fråga, att kongressen förklarade sig beredd att med alla medel genomdriva förslaget och att taga alla konsekvenser av sitt beslut. Det förefaller mig alltså, som om detta förslag icke borde vara så svårt, som herr statsrådet gjorde gällande. För egen del skulle jag emellertid icke vilja jäva statsrådet Sändlers påstående.

Jag begärde ordet närmast därför att statsrådet Sandler här i dag i sitt första anförande körde fram med en banvakt, som på finansministerns auditoriemöte enligt tidningsreferatet åstadkom stor munterhet. Då jag misstänkte, att denne banvakt skulle komma att spela en viss roll i fortsättningen, åtminstone till innevarande höst, har jag skaffat mig några uppgifter om förhållandena i den socken, där han bor, nämligen Hällestads socken i Älvsborgs län. Det är riktigt, såsom finansministern sagt, att denne banvakt med inberäknande av utdebiteringen till kyrka och skola m. m. får en kommunalskatt av sammanlagt 935 kronor 55 öre under innevarande år för 3,800 kronors inkomst. Men finansministern liksom statsrådet Sandler glömde att tillägga, att denne banvakt dock får i skatteutjämning ett bidrag av staten å 452 kronor 58 öre eller 11 kronor 91 öre per bevillningskrona, och att det alltså återstår för honom att betala 482 kronor 97 öre. Mycket prutades icke, men hälften prutades strax.

Huru ställer det sig enligt regeringens förslag för denne banvakt? Jag känner nu icke till hans familjeförhållanden och icke heller, till vilken dyrortsgrupp hans kommun kommer att hänföras, men jag går ut från att Hällestads kommun hänförts till den lägsta dyrortsgruppen, och att han icke har några barn, för vilka han kan få

avdrag. Om uttaxeringen enligt det nya förslaget sänkes från nuvarande 26 kronor 10 öre till 10 kronor — alltså en avsevärd nedsättning — så får han under nyss angivna förutsättningar dock en kommunalskatt av 285 kronor, under förutsättning att det av regeringen framlagda förslaget till särskilda avdrag vid nästa års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt bifalles. Skulle detta förslag icke bifallas, utan de ursprungligen bestämda avdragen nästa år, tillämpas, blir hans kommunalskatt 335 kronor. Minskningen i den nu utgående kommunalskatten blir alltså i förra fallet 197 kronor och i senare fallet 147 kronor. Så förfärligt mycket är ju icke detta. Men detta förutsätter, såsom jag nämnde, att uttaxeringen sjunker från 26 kronor 10 öre till 10 kronor. Skulle uttaxeringen icke gå ner så långt, kan det hitta på att hända, att han får större skatt efter det nya förslaget än nu. Skulle denne hanvakt få närmare upplysning om detta förhållande, kanske han icke skulle bliva så glad över regeringsförslaget, som han möjligen för närvarande är.

Det är, såsom statsrådet Sandler yttrade, fråga om att göra rätt kommunerna emellan. Jag tycker, att man skulle göra rätt icke bara *mellan* kommunerna, utan även *inom* kommunerna, och i det fallet har den nuvarande finansministern försummat att göra en del, som borde hava utförts för rätt länge sedan. Jag syftar då på den förut i dag här omtalade taxeringen av fastigheter.

Med anledning av finansministerns redogörelse om förhållandena i Hällestad har jag studerat dessa saker något närmare. Finansministern framhöll i sitt återopade föredrag att där nere i Hällestad finnes en lantbrukare, vars fastighet har ett taxeringsvärde av 8,400 kronor. Finansministern påstod, att denne man måste hava minst 25 hektar jord, och förklarade, att detta taxeringsvärde icke kan motsvara det verkliga. Jag har i »Årsbok för Sveriges kommuner» funnit, att Hällestads kommun har 725 hektar åker. Det sammanlagda taxeringsvärdet för jordbruksfastighet inom kommunen uppgår till 407,800 kronor. Om man tar ett medeltal av 25 hektar åker för varje jordbruk, vilken areal finansministern räknade med i ett fall, skall inom denna kommun finnas 29 jordbruksegendomar. Om åbyggnaderna å dessa jordbruk äro taxerade lika högt som en medelgod bondgård i Lycksele socken i Västerbottens län eller till 4,000 kronor, utgör värdet av dessa gårdar i Hällestad 116,000 kronor. Det återstår alltså för åkern 291,800 kronor. Jag räknar då icke med värdet å betes- eller skogsmarker, fastän sådana marker naturligtvis finnas, utan jag fördelar dessa 291,800 kronor per hektar odlad jord och finner då, att värdet av denna jord är 400 kronor per hektar. Jag kan meddela, att i Tärna socken i Västerbottens län, där befolkningen har 14 mil till närmaste väg och 31 mil till närmaste järnvägsstation, är den bästa åkerjorden enligt prövningsnämndens beslut taxerad till 960 kronor per hektar eller åtskilligt mer än dubbelt emot vad förhållandet är i Hällestad. Vidare kan jag tillägga, att i Umeå landsförsamling är den bästa åkerjorden taxerad till 1,400 kronor per hektar eller nära fyra gånger så mycket som i Hällestad.

Kungl. proposition med förslag till kommunal skattelag.
(Forts.)

Kungl. propo-
sition med
förslag till
kommunal-
skattelag.
(Forts.)

Det är tydligt, att taxeringsförfarandet är behäftat med stora brister, ty det kan icke bliva tal om någon slags rättvisa vare sig inom kommunerna eller mellan kommunerna, så länge jorden kan taxeras på detta uppenbart orättvisa sätt. Om jorden i Hällestad hade upptaxerats på samma sätt som jorden i Tärna socken, som ligger långt uppe i fjällen vid norska gränsen på samma breddgrad som Haparanda, skulle bevillningskronan i Hällestad icke hava varit hälften så hög, som den för närvarande är, och om jorden i Hällestad hade upptaxerats lika högt som jorden i Umeå landsförsamling, hade bevillningskronan i Hällestad bara varit $\frac{1}{4}$ så hög, som den nu är. Dessa orättvisor i taxeringen undanröjas icke genom det nya kommunalskatteförslaget, ty i propositionen nr 227 förklarar finansministern följande: »Vad först beträffar taxeringsvärdet å fast egendom torde i stort sett någon egentlig avvikelse från de enligt bevillningsförordningen gällande grunderna för dess bestämmande icke åstadkommas genom kommunalskattelagen, i följd varav man torde kunna räkna med i huvudsak enahanda taxeringsvärden, som om bevillningen kvarstått.»

Det är icke fråga om, såvitt jag förstår, att motsätta sig en rättvis beskattning, utan det är fråga om att verkligen *skipa* rättvisa.

Herr Nilsson, Gustaf: Jag begärde ordet, då herr Alexanderson citerade ett yttrande av mig på ett sätt, som var alldeles oriktigt. Jag betonade i mitt förra anförande, att jag ansåg, att tiden icke tilläte att nu gå in på en detaljgranskning av detta förslag. Då herr Alexanderson nu avlägsnat sig, vill jag för min del endast tillägga, att jag gärna ursäktar honom hans överdrifter, ty det har inträffat förut, att han ena dagen sagt en sak, som han sedermera modifierat.

Till herr Rosén skulle jag vilja säga, att de taxeringsförhållanden, som han berörde, naturligtvis också böra bli föremål för ändring, men det viktigaste är dock, att skatteregleringen kommer till stånd, ty det är inte bara i taxeringsförfarandet, som orättvisorna för närvarande ligga.

Jag vill till sist också säga, att efter min mening skall det under utskottsbehandlingen visa sig, att hur man än vrider och vänder på denna sak, så om man *vill* en rättfärdig skattereform, då måste man också se till, att man flyttar en del av det kommunala skattetrycket från löntagare, tjänstemän och hantverkare över på fastighetsägare och icke minst på de fastighetsägare, som såväl under kristiden som förut icke varit rättvist beskattade efter de grunder, som hittills gällt.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades ifrågavarande kungl. proposition till andra särskilda utskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttrandena.

Föredrogos och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 216, med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 15 och 35 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 m. m.;

nr 222, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.;

nr 223, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 52 och 55 §§ i stadgan den 22 juni 1911 om skjutsväsendet;

nr 224, med förslag till lag om ändrad lydelse av 19, 20 och 21 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning m. m.;

nr 225, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering;

nr 226, med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter;

nr 227, med förslag till förordning angående upphörande av allmänna taxeringar till bevilning av fast egendom samt av inkomst m. m.;

nr 233, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt; samt

nr 234, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till kommunal inkomstskatt.

Föredrogos, men bordlades änyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, statsutskottets utlåtanden nr 11, 12, 34 och 35, bevilningsutskottets betänkanden nr 12—15, bankoutskottets utlåtande nr 21, jordbruksutskottets utlåtanden nr 35 A och B samt 36 och 37, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 9—13 ävensom kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 18—24.

På hemställan av herr vice talmannen beslöts att statsutskottets utlåtande nr 34 skulle på morgondagens föredragningslista uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i vissa delar av lagen om tjänstgöring i Kungl. Maj:ts lagråd.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Efter föredragning av de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna blevo dessa på begäran bordlagda.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade skrivelse nr 230, i anledning av en vid sistförflutna lagtima riksdag beslutad lag.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 83, i anledning av väckt motion om ändring av 24 § i förordningen om landsting;

nr 84, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i förordningen om kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg; samt

nr 85, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av §§ 25—27 i förordningen om landsting.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 13, i anledning av väckt motion om omläggning av den s. k. nöjesskatten till en landstingsskatt;

nr 14, i anledning av väckt motion om ändring i § 13 av förordningen om allmänt kyrkomöte;

nr 15, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandling av utskottets utlåtande nr 6 angående skrivelse till Kungl. Maj:ts angående upphörande av den successiva förnyelsen av stadsfullmäktige i stad, stadsfullmäktige i Stockholm samt kommunal- och municipalfullmäktige;

nr 16, i anledning av väckt motion om ändring i § 8 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, § 9 i förordningen om kommunalstyrelse i stad och § 7 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm; samt

nr 17, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 16 riksdagsordningen;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar om ändrad lydelse av § 3 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 samt om ändrad lydelse av § 4 i förordningen om frilager den 20 december 1912;

nr 17 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införselmonopol å socker; och

nr 18, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om punkt 1) b) i bevillningsutskottets betänkande nr 11 angående vissa delar av tullbevillningen;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss garanti åt de svenska sockerfabriksaktiebolagen;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 och till lag med vissa bestämmelser i fråga om granskning och justering av under år 1919 upprättad vägfyrktalslängd jämte två i ämnet väckta motioner; samt

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till aktiebolaget Stockholmstelefon av nyttjanderätt till visst område av förra komministerbostället Solberga nr 1 i Brännkyrka församling; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen med begäran om övervägande och eventuellt förslag beträffande reglering av förhållandet mellan landsbygden och städerna m. m.; samt

nr 26, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ökad användning av fisk inom landet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 6,38 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
